Ватанни севмак иймондандур!

ЎЗБЕКИСТОН ОВОЗИ

Ўзбекистон Халқ демократик партиясининг газетаси

Газета 1918 йил 21 июндан чиқа бошлаган

1996 йил 16 январь, сешанба. №7. (21.928). Сотувда эркин нархда.

АЗАЛИЙ ҚАРДОШ ЮРТ

16 январда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Туркманистонга ташриф буюради

Туркманистонни гоҳо саҳролар ва воҳалар ўлкаси, деб атайдилар. Бу сифатлаш Туркманистонга нисбатан бежиз ишлатилмаган. Зеро, юрт ҳудудининг қарийб 80 фоизи саҳролардан иборат. Мамлакатнинг жанубида унча баланд бўлмаган тоғлар мавжуд. Қарийб 4 миллион нафарни ташкил этадиган мамлакат аҳолиси, асосан, Туркманистоннинг Амударё, Мурғоб, Тежен, Атрек дарёлари ва Қорақум канали бўйларида истиқомат қилади. Аҳоли зичлиги — мамлакат ҳудудининг бир квадрат километрига қарийб 9 киши тўғри келади.

Туркманистон 1991 йилнинг 27 октябрь куни миллий мустақиллигини эълон қилди. Истиқлолга эришган янги мустақил давлатлар қатори у ҳам ўз иқтисодиётини бозор муносабатларига кўчириш йўлини тутди. Мамлакат парламенти — Халқ Маслаҳати 1992 йилнинг декабрь ойида қабул қилган «Фаровонликнинг ўн йили» дастурида бозор муносабатларига ўтишнинг асосий йўналишлари белгилаб берилган.

Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги ҳамда Ўзбекистон, Қозоғистон ва Қирғизистон аъзо бўлган ягона иқтисодий макон доирасидаги иқтисодий интеграция жараёнига Туркманистоннинг муносабатида ўзига хос ёндашув намоён бўлмоқда. Мамлакат парламенти яқинда Туркманистонни нейтрал давлат деб эълон қилди.

Маълумки, Ўзбекистон ва Туркманистон халқларининг азалий қон-қардошлик алоқалари минглаб йиллик тарихга эга. Анъаналар, тил, маданият, дин ва дил бирлиги узоқ мозийдан буён икки халқ ўртасидаги дўстлик ва ҳамкорлик алоқаларига мустаҳкам пойдевор яратган. Ўзбекистон ва Туркманистоннинг истиқлол давридаги янгича муносабатлари ҳуқуқий асоси 1991 йилда Ашгабатда имзоланган дўстлик ва ҳамкорлик ҳақидаги шартномада ҳамда 1992-1995 йилларда иқтисодий ва маданий ҳамкорлик тўғрисидаги битимда ўз аксини топган. Бундан ташқари 1991-1995 йилларда Тошкентда ва Ашгабатда савдо-иқтисодий ҳамкорлик, транспорт ва алоқа соҳасидаги ўзаро муносабатларнинг асосий тамойиллари, божхона, банк, электр ва почта алоқаси, сайёҳлик, маданият соҳаларида ўзаро ҳамкорлик қилиш тўғрисида талай ҳужжатлар имзоланган.

Ўзбекистон билан Туркманистон ўртасидаги савдо-иқтисодий алоқалар тадрижига кўз ташлайдиган бўлсак, қуйидаги рақамлар намоён бўлади. 1995 йилнинг ўн ойида икки мамлакат ўртасидаги товар айирбошлаш ҳажми 232,5 миллион АҚШ долларини ташкил этди. Бу кўрсаткичнинг 136,6 миллион доллари экспорт, 95,9 миллион доллари импорт маҳсулотларидан иборат. Ўзбекистондан Туркманистонга 30 турдаги маҳсулот экспорт қилинди ва айни пайтда Туркманистондан ҳам мамлакатимизга қарийб шунча номдаги маҳсулот келтирилмоқда.

Мамлакатларимизнинг ёнма-ён жойлашгани, ҳар икки давлат ҳам бой табиий, инсоний, интеллектуал заҳираларга эгалиги, қолаверса, азалий қардошлик ўзаро муносабатларни янги поғонага кўтаришни, мавжуд имкониятлардан тўлароқ фойдаланишни тақозо этмоқда. Шу боис Президент Ислом Каримовнинг 16 январда Туркманистонга сафари бу борада муҳим қадам бўлиши кутилмоқда.

Амирқул КАРИМ, (ЎзА).

Иқтисодиёт олами

Тўрткўл тумани марказида очилган «Файзи баракат» супермаркетида маҳсулотлар сероб. 1200 турдаги маҳсулотлар харидорларга манзур. Супермаркетда кенг ва ёруғ кафетерий ҳам мавжуд. Савдо уйи раҳбарлари Қорақалпоғистон, Ўзбекистон ва чет эл мамлакатларидаги фирмалар билан мустаҳкам алоқалар ўрнатиб, дўконни сифатли моллар билан тўлдиришга ҳаракат қилишаётир.

Юқоридаги суратда: кафетерий раҳбари Зулфия Анназарова.

Бундан бир неча ой муқаддам Оқтош шаҳридаги ёғ-пишлоқ заводи давлат тасарруфидан чиқарилиб, «Саломатлик» ҳиссадорлик жамиятига айлантирилганди. Корхона тез орада ўзини ўнглаб олди. Фойданинг асосий қисми ишлаб чиқаришни ривожлантиришга сарфланаётган бўлса, қолган қисми одамларни ижтимоий ҳимоя қилишга ишлатилаётир. Корхонанинг янги биноси ҳам жадал суръатлар билан бунёд этилмоқда.

Пастдаги суратда: парҳез таомлар цехи ишчиси Меҳринисо Қаршиева.

А.МУРОТОВ ва Т.НОРҚУЛОВ (ЎзА) олган суратлар.

1996 йил — Амир Темур йили

ҚУТЛУҒ САНАНИ МУНОСИБ КУТИБ ОЛАЙЛИК

Вазирлар Маҳкамасида 13 январь куни буюк соҳибқирон Амир Темур таваллудининг 660 йиллигига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш ташкилий қўмитасининг навбатдаги йиғилиши бўлди. Уни республика Бош вазирининг биринчи ўринбосари, мазкур қўмита раиси И. Жўрабеков бошқарди. Йиғилишда тегишли вазирликлар, қўмиталар, идора ва ташкилотлар, ҳокимликлар раҳбарлари қатнашди.

Йиғилишда юбилей муносабати билан тарихий обидаларни таъмирлаш бўйича амалга оширилаётган ишларнинг бориши, Тошкент шаҳрида «Темурийлар тарихи» Давлат музейини барпо этиш, буюк соҳибқирон ҳақида бадиий фильм яратиш, халқаро илмий анжуманларга, шунингдек, ЮНЕСКОнинг Париждаги қароргоҳида бўладиган «Темурийлар даврида илм-фан, маориф ва маданият равнақи» мавзуидаги ҳафталикка тайёргарлик кўриш, Амир Темур фаолиятига доир илмий-оммабоп ва бадиий асарларни нашр этиш ҳамда «Темурийлар даври маданияти ва санъати» мавзуида халқаро туристик маршрутлар очиш юзасидан белгиланган тадбирларнинг бажарилиши билан боғлиқ масалалар муҳокама этилди.

Ёрқин ҳаёти ва фаолияти билан инсоният тарихида ўчмас из қолдирган улуғ бобокалонимиз таваллудининг 660 йиллиги бу йил бутун дунёда кенг нишонланади. Шубҳасиз, ватанимизда ўтказиладиган тантаналарга жаҳоннинг кўплаб мамлакатларидан меҳмонлар, олим ва мутахассислар ташриф буюради. Ушбу буюк санани муносиб кутиб олиш учун республикамизда кенг миқёсдаги ишлар амалга оширилмоқда. Хусусан, Самарқанд шаҳрида тўққизта, Шаҳрисабзда саккизта ҳамда Қарши шаҳрида тўртта тарихий обида ва ёдгорликларда таъмирлаш тадбирлари олиб борилмоқда. Шунингдек, пойтахтимизда кўплаб қурилиш, ободонлаштириш ишлари давом эттирилмоқда. Олим ва мутахассисларнинг бир қанча асарлари чоп этилди ва яна бир нечта янги асарлар, қадимий қўлёзмалар нашрдан чиқмоқда. Ҳазрат соҳибқирон тўғрисида бадиий фильм яратиш устидаги ишлар ҳам давом этмоқда. «Ўзбектуризм» миллий компанияси Амир Темур ва Темурийлар даврига доир янги маршрутлар лойиҳасини ишлаб чиқди.

Юбилей тантаналари истиқлолга эришган соҳибқирон ватани — Ўзбекистонимизни жаҳонга яна бир карра намойиш этадиган муҳим тадбир бўлади. Йиғилишда, ана шулардан келиб чиққан ҳолда, Амир Темур тўйини ўтказишга катта масъулият билан ёндашиш лозимлиги алоҳида таъкидланди.

Кескин танқид руҳида ўтган мазкур йиғилишда Вазирлар Маҳкамасининг Амир Темур таваллудининг 660 йиллигини нишонлаш тўғрисидаги қарорини бажариш борасида талай ишлар қилинганига қарамай, бир қанча қурилишлар, қутлуғ қадамжо ва тарихий обидаларни таъмирлаш ва қайта таъмирлаш ишлари суръати талаб даражасида эмаслиги, бу борадаги ишларни янада жадаллаштириш ҳамда мавжуд камчилик ва нуқсонларни зудлик билан бартараф этиш лозимлиги яна бир бор уқтирилди. Муҳокама этилган масалалар юзасидан тегишли вазирлик, ҳокимлик, идора ва ташкилотлар раҳбарларига аниқ кўрсатмалар берилди.

Йиғилишда Президентнинг Давлат маслаҳатчиси Х. Жўраев, Бош вазир ўринбосарлари Р. Юнусов, С. Саидқосимов, Тошкент шаҳар ҳокими К. Тўлаганов қатнашдилар.

(ЎзА).

Партия ҳаёти

ЕНГ ШИМАРИБ ИШЛАСА...

Муҳаббат Жўраевани Шерободда ишлайман деб енг шимарган партия фаоли, дейишади.

Партия фаоли, деган ном илгари унинг вазифаси-лавозимига боғлиқ эди —у ХДП туман кенгашининг котиби эди. Миллий ҳунармандчилик лицейида директор бўлиб ишлаяпти ҳамки, ҳамон — партия фаоли. Чунки, лицейдаги ташкилий ҳамда тарбиявий ишларни бугунги куннинг мароми: миллий мафкура йўналишлари, иқтисодиётимизнинг тамойиллари, қадриятларимиз қирралари билан боғлайди. Кичкинагина гапдан катта ташаббусларнинг, кичик имкониятдан салмоқли режларнинг ҳадисини илғайди.

Мисол келтирамиз: лицей қошида М. Жўраева зардўзлик ишхонасини очди. Ишхонага 25 нафар қизни жалб қилди. Унда келин-куёвлар, тўйболалар учун миллий либослар тикиляпти. Энди очилаётган каштачилик цехига бўлса 18 қиз жалб қилинди.

Лицей қошида ҳозир сартарошхона, телерадио устахонаси, пойабзал таъмирлаш дўкони ва ҳатто, қуёнчилик кичик фермаси очилди.

Жўраева лицей тасарруфида бўлган 5 гектардаги буғдойдан туман бўйича энг юқори ҳосил олиш ҳаракатида эканлигини билдирди.

У туман партия кенгашида тез-тез бўлиб туради, йиғилишларда айтган гапларини эшитганлар шоша-пиша ёндафтарларини олиб, у билдирган таклифларни, мулоҳазаларни ёзиб қўядилар. Ҳаммадан ҳам у бошланғич ташкилотларининг ташаббускор бўлиши лозимлигини кўпроқ таъкидлайди.

(Ўз мухбиримиздан).

Иқтисодиёт олами

ҲИСОБЛИ ДЎСТ АЙРИЛМАС

Сурхондарё ичимлик сув ишлаб чиқариш ва таъминот бошқармасининг дебитор қарзлари... 41 миллион сўмга етди!?

Бошқарма вилоятнинг қарийб ярим аҳолисини Хўжаипок ҳавзасининг шифобахш суви билан таъминлайди. 180 километрга чўзилган магистраль сув қувурларидан секундига 800 куб метр об-ҳаёт оқади.

— Биз азбаройи сув келтирмоқ — савоб, деган нақл ҳурмати, жўмракларни ёпиб қўймаяпмиз,— дейди бошқарма бошқарувчиси Суюн Турсунов, — дебиторлик қарзлари электр тармоқлари идоралари билан муомалаларимизни чигаллаштирмоқда. Музработ, Қизириқ, Шеробод туманлари хўжаликларининг қарзлари айниқса чўзилмоқда. Ҳисобли дўст-айрилмас, деган нақл ҳам бор, ахир.

Яна бир гап: Хўжаипок ҳавзаси заҳираларининг чегараланганлиги ҳисобга олиниб, ичимлик сув қувурларини Тўпаланг дарёсига туташтиришга қаратилган юмушлар бошлаб юборилди. Демак, ичимлик суви камаймайди. Фақат ҳисоб-китобларда узилиш бўлмаса бўлгани.

Олимжон УСАНОВ.

Иқтисодиёт олами

БАХМАЛ ПИЧОҒИНИНГ ШУҲРАТИ

Бахмал туманидаги Новқа қишлоғида халқ ҳунармандчилиги йил сайин ривожланмоқда. Асрлар оша эъзозланиб келаётган эгарчилик, бешикчилик, кулолчилик, ёғоч ўймакорлиги ва бошқа соҳалар қатори пичоқчилик ҳам равнақ топаяпти. Уч авлоди шу соҳада шуҳрат таратган Абдуқаюм Каримов пичоқчилик устахонаси очиб, республикамиз ҳудудларига халқ амалий санъатини намойиш этаяпти. Уста ясаган пичоқлар қўшни республикаларда ҳам машҳур. Яқинда у республикамиз миқёсида ўтказилган мусобақада иштирок этиб, мухлислар олқишига сазовор бўлди.

Пичоқчилик санъатини ёшларга ўргатиш ҳам қарз, ҳам фарз. Тумандаги Иброҳим Кулиев номли мактабда пичоқчилик курси ташкил этилди. Бу курсда ҳозир 21 нафар ёшлар халқимизнинг асрий санъатини ўрганяптилар.

Абдуқаюм Каримов саховатли инсон. У ўзи яшаётган қишлоғидаги икки нафар ногиронга ўз жамғармасидан хайрия ёрдами уюштириб турибди.

Пардабой ТОЖИБОЕВ.

Муносабат

ҲАММОМНИ ҚЎМСАБ

Яқинда «Майсаранинг иши» кулги-киносини кўриб ўйланиб қолдим. Алабатта, экран томошасида ҳазил-мутоибага кўпроқ ўрин берилган бўлса-да, азалий қадриятларимизнинг асосини пайқаш мумкин. Беланги бўлиб қолган Мулладўст беҳудага йигитдек бўлиб, қад ростлагани йўқ. Ҳар бир нарсанинг боиси бўлади. Кексаларимиз яхши билишади. Илгари гумбазсимон, ҳовузли ҳаммомларда лаббайчи, хизматингизга ҳозиру нозир ходимлар бўларди. Шунақанги билиб уқалар эдиларки, гўё минг дарддан фориғ бўларди киши. Бу ҳаммомларда буғланиш учун алоҳида, бир пиёла чой ичиб ҳордиқ чиқариш учун бошқа-бошқа хоналари бўларди...

Нолисак бўлмайди, ношукрликка йўл қўямиз. Тошкенти азим ободонлашиб, кўркамлашиб, каттаю кичикнинг фахрига айланиб бормоқда. Бу яхши, албатта. Лекин нима учундир даҳа, мавзелардаги ҳаммомлар йўқолиб боряпти. Ҳозир шаҳар айланиб ҳаммомга тушиш мушкулот деяверинг.

Ўзим 85 баҳорни кўрдим, мени эзмаликка йўйманглар. Гапимни мухтасар қиладиган бўлсам, ҳозирча дўппи бозордаги, Лабзак ва Чилонзордаги мавжуд ҳаммомларни дилтортар масканга айлантириш ҳақида ўйлаб, покизалик гўшаларини янада кўпайтириш ҳақида қайғурсак ёмон бўлмасди.

Абдуфаттоҳ НАБИХЎЖАЕВ.

Мухбиримиз бонг уради

ҚАССОБ ЁҒ ҒАМИДА..., ФЕРМЕР-ЧИ?

Гўшт дўконида осиғлиқ турган, ўзи бир кичик жайдари молдай келадиган сон гўштини кўриб:

— Вой-бў, хўп боқилган, зотдор мол эканми? — дегандим, қассоб мўйловини бураганча:

— Гўштни олинг, мазза қилинг, ака, зотини суриштириб нима қиласиз? — деб тўнғиллади. Ўшанда албатта, қассобнинг безовталигига тушунмовдим. Бироқ Фарғона вилоятидаги чорвачилик фермер хўжаликлари аҳволи билан танишар эканман, ўша тасодифий суҳбат асносида анча гап, муаммо ётишини англаб етдим.

Фарғонада фермерлик ҳаракати анча ривожланган. Бу ердаги ўнлаб деҳқон хўжаликлари хусусий мулк эгаси бўлишгач, тадбиркорлик, қаттиқ меҳнат билан мўл-кўл қишлоқ хўжалик маҳсулотлари етиштирмоқдалар. Ўзлари ҳам бойишяпти, юрт дастурхонини ҳам тўкин қилишяпти. Бувайда туманидаги «Беҳзод» фермер хўжалигини ташкил этган пайтда фермер М. Турдиалиев қўлида 7 бош сигир бор эди, холос. Тўрт йил ичида фермадаги қорамоллар сони 50 дан ошиб кетди. Ўтган йили хўжалик бўйича 40 тоннадан ортиқ сут соғиб олинди. Топилган даромадга янги молхона қурилди. Қўш трактор, от-арава эгаси бўлди фермер. Риштон туманидаги «Мадад» фермер хўжалиги 1995 йилнинг ўн ойида 12 тонна сут, 3,5 тонна гўшт етказиб берди. Қувадаги «Ал-Мансур» хусусий фермер хўжалигида 800 бошга яқин қорамол парваришланяпти. Фермер Қ. Ҳакимов хўжалиги ичида сутни қайта ишлаш ва шоколадли музқаймоқ ишлаб чиқариш кичик корхоналарини қуряпти. Олтиариқдаги «Одил» фермер хўжалиги тасарруфида ҳозирнинг ўзида учта кичик корхона ишлаб турибди. Хўжалик ўзининг фирма дўконида аҳолига сут-қатиқ, гўшт маҳсулотларини сотяпти.

Лекин, вилоятдаги фермер хўжаликларидаги умумий аҳвол чапак чаладиган даражада эмас. Фермерлар сони кўпаймоқда. Ҳозирги пайтда 60 та хусусийлаштирилган сут-товар фермалари, «ким ошди» савдосида сотилган 135 та ферма мавжуд. Бир қарашда янги мулк эгалари бўлган фермерлар енг шимариб ишга киришмоқлари, фермани ривожлантириб, кўплаб мўмай даромад пайида ўзларининг ўтга-чўққа уришлари зарурдай туюлади. Бундай ҳаракат натижаси эса-мўл гўшт, сут, тухум... Бозор тўкинлиги, арзончилик... Минг афсуски, чорвачилик фермер хўжаликларида маҳсулот етиштириш камайиб кетяпти. Хусусийлаштирилган фермаларда моллар умумий сони 1728 бошга, сигирлар 231 бошга озайган. Хусусий фермаларда 1993 йили ҳар бир сигирдан 2361 килограммдан сут соғилганди. 1995 йилнинг ўн бир ойида эса бу рақам атиги 1646 килограммни ташкил этди. Яъни ҳар бир сигир бундан икки йил аввалгига нисбатан 715 кило сутни «кам» берган. 1993 йили ҳар юз бош сигирдан 85 тадан бузоқ олинган бўлса, 1995 йилнинг ўн бир ойида 71 тадан олинган. Хўш, маҳсулот камайиб кетишига ким айбдор? Турли баҳона, сансалорликлар билан фермер ишига туғаноқ бўлаётган раҳбарларми, ёки...

Қаранг, Учкўприк туманидаги «Наврўз» жамоа хўжалигидаги чорва фермасида ҳар бош сигирдан 2715 килодан сут соғиб олинди. Нега, жамоа хўжаликлари фермаларида хусусий фермага нисбатан маҳсулдорлик ортиқ? Фермерлик ҳаракатига соя солмоқчи эмасман. Бироқ, баъзи жойларда фермалар бўш-баёв, тадбиркорликдан йироқ, баҳонабоз одамлар қўлига ҳам ўтиб қоляпти, шекилли. Бувайда туманидаги «Рустам» паррандачилик фермер хўжалиги шу тумандаги «Семурғ», «Мурод», «Олхўри», «Нур» каби қатор деҳқон-фермер хўжаликлари икки йил давомида шартнома мажбуриятларида белгиланган бирор кило ҳам маҳсулотни етказиб бермаганлар. Ернинг, чорванинг умрини беҳуда ўтказиш , пировардида халқнинг ризқини қийиш эмасми, бу?! Айрим фермерларнинг ҳуда-беҳудага мол сўйиб юбораверишлари сир эмас. Айримлари эса зотдор чорва молларини хонаки, жайдарисига ёки кичигига алмаштириб оладилар. Юқоридагидек шопмўйлов қассобга ўхшаганларга йирик, зотдор моллар пулланади. Ўрнига эса бозордан кўримсиз, кам сут сигирлар келтирилади. Ўртадаги фойда фермер акаю қассоблар ҳамёнини қаппайтиради. Текширишда эса ҳамма иш жойида: моллар бош сони сақланган, ҳатто кўпайган ҳам! Сут, гўшт етиштириш эса камайиб бораверади.

Аслида бундай «операция» аввало ўша фермернинг ўзига зиён: чорвасидаги зотдор моллари камайгач, кейинчалик бу хўжаликнинг иши барбод бўлиши тайин. Бироқ, фақат бугунни ўйлаётган шундай калтабин кимсалар ҳам йўқ эмас. Улар бир нарсани эсдан чиқармасликларини истардим: 1985-90 йиллар давомида Ўзбекистонда қорамоллар бош сони асосан зотдор моллар ҳисобига 138 фоизга кўпайган. Четдан келтирилиб маҳаллий иқлим шароитларига мослаштирилган қора-ола, қўнғир-карпат, швед, қизил-литва, қизил-эстон, қўнғир-латвия зотли молларни ким билмайди. Фақат бугунги кун қайғусида не машаққатлар билан таркиб топтирилган бу зотдор чорва молларини қийратиш эл олдидаги гуноҳдир. Мамлакатимиз чорвачилиги асосан ана шу зотдор моллар ҳисобига тараққий этишини унутмайлик.

Лекин, айб фақат фермердами? Ахир, қарс икки қўлдан чиқади, дейдилар. Бувайда туманида ўтган йили 23 та фермер хўжалиги фаолияти тугатилган. Бувайдадаги тугатилган фермер хўжаликларидан бирининг бошлиғи билан суҳбатлашдик.

— Атрофда фермерчилик борасида бўлаётган гап-сўзларни эшитиб юриб, ҳавас уйғонди, — дейди биз билан суҳбатда собиқ «Баҳодир» фермер хўжалиги бошлиғи А. Аҳмедов, — гўшт етиштиришга ихтисослашган ферма ташкил қилишни дилга тугдим. 1994 йилнинг февралида давлатдан 22000 сўм қарз олиб, 22 бош мол қилдик. Озуқа етиштириш учун ер керак. Қани, ер беришса? Бу орада молларни уйда боқиб ётибмиз... Августга бориб, ғалладан бўшаган майдонлардан 5 гектар ажратиб беришди. Силосини ўриб олгач... Ерни яна олиб қўйишди! Қишдан амаллаб чиқдик. Баҳорда яна ер жанжали... Марказий Фарғонадаги «Олмос» хусусий фермасига қарашли ерлардан 4 гектарли майдонни ажратиб беришди. Ажратилган ер хўжалигимиздан 14 километр олисда. Минерал ўғит, уруғини ўз ёнимиздан пул сарфлаб олдик. Бунинг устига сув танқис бўлди. Маккажўхори ҳам, қовун-тарвуз ҳам битмади еримизда. 100 тонна силос оламан деган жойдан аранг 30 тонна озуқа олдик. Қарасам, бор-бутимни сарфлаб адо қиляпман. Шу боис ишни қандай шиддат билан бошлаган бўлсам, шундай тезликда ташлаб қўя қолишга қарор қилдим.

Мана, сизга бир деҳқон хўжалиги тарихи!..

Қувадаги «Қашқар» фермер хўжалиги эса 1992 йили ташкил топган. Ўшанда фермер Х. Тўланов ихтиёрида 7 бош мол бор эди. Ҳозирда қорамоллар бош сони 67 тага етган, шундан 38 таси зотдор сигир. Фермер хўжалиги ҳисобида анчагина пул ҳам бор.

Аммо, Х. Тўланов ўтган йилнинг ноябрь ойида туман ҳокимига ўз фермер хўжалигини тугатишни сўраб ариза берган... Нега? Маълум бўлишича, унга аввалига 6 гектар, кейин эса яна 3 гектар ер беришган. Маҳсулдорликни ошириш учун бу ер кифоя қилмайди. Фермер хўжалигини ортиқ ривожлантириш имкони йўқлигини тушуниб, ишни тўхтатмоқчи бўлган.

Фермер хўжаликларига қонун бўйича уларга тегишли ерларни тез ажратиб бериш, уларга ҳар тарафлама ёрдам кўрсатиш даркор. Афсуски, амалда бунинг тескариси бўлмоқда. Риштон туманидаги 2 та хусусий ҳиссадорлик жамияти фермерларига 1993 йилда умуман ер ажратилмаган. 1994 йилда 120 гектар ер кам ажратилган. Ўзбекистон тумани, Фарғона шаҳрида ҳам шундай манзарани кузатиш мумкин. Натижада 1995 йилнинг 11 ойи давомида ҳар бош молга атиги 11,9 центнердан озуқа бирлиги тайёрланган, холос. Шугина озуқани истеъмол қиладиган қорамолдан қанақа маҳсулот кутиш мумкинлигини мутахассислар яхши билишади.

Бунинг устига хусусий ҳиссадорлик фермаларига имтиёзли кредитлар кам берилаётир. Масалан, 1994 йилда вилоят бўйича хусусий ҳиссадорлик фермаларига режалаштирилганидан 131 минг сўм кам кредит маблағи берилди.

Фарғонанинг дашту далаларида қиш изғирини кезиб юрибди. Чорвачилик хўжаликларида қишловни кўнгилдагидек ўтказиш учун ҳаракат авжида. Тез орада баҳор шабадалари эсади. Чорвачилик хўжаликлари келгуси мавсумда қандай ишлар эканлар? Албатта, уларнинг ғайратига таъриф йўқ. Аммо, ҳар бир фермер хўжалигининг ўзида етарли ташаббус, тадбиркорлик бўлмаса, давлат ва жамоат ташкилотлари, тегишли раҳбарлар томонидан ҳам назорат, ҳам беғараз ёрдам бўлмаса, гўшт-сут маҳсулотларини ишлаб чиқариш камайиб кетавермасмикан? Вилоятда бугунги кунда олиб борилаётган ишлар шундай нуқсонларнинг камайишига умид уйғотмоқда. Ахир, қуш ҳам қуш қанот билан учади.

Алишер ИБОДИНОВ, «Ўзбекистон овози» мухбири.

Ўзбекистон ХДП Марказий Кенгаши XV пленуми олдидан

ИСЛОҲОТЛАРНИНГ ҲУҚУҚИЙ НЕГИЗИ

Ўзбекистон Халқ демократик партияси бошланғич ташкилотларида ҳисобот-сайлов йиғилишлари бўлиб ўтди. Бу анжуманлар партия ташкилотлари ҳаёти ва фаолиятини янада жонлантириш, уларни халққа янада яқинлаштириш, аъзоларнинг юртимиз истиқболи учун масъулиятини тобора оширишга хизмат қилади.

Йил якунлари ҳақида Ўзбекистон ХДП Марказий Кенгашининг тез кунда ўз ишини бошлайдиган XV пленумида ҳам алоҳида сўз юритилади. Шу муносабат билан жамоатчи мухбиримиз Ўзбекистон ХДП Қашқадарё вилояти кенгашининг биринчи котиби Фармон Омонов билан суҳбатлашди.

— Фармон Омонович, Ўзбекистон ХДП вилоят бошланғич ташкилотларида бўлиб ўтган ҳисобот-сайлов йиғилишлари юзасидан фикр-мулоҳазаларингизни билдирсангиз.

— Ҳаёт шу билан қизиқ ва ибратлики, ҳар нарсанинг ҳисоби бўлади. Муайян муддатда биров яхши-ёмон қилган ишини, эришган ютуқларини, биров кечган умрини сарҳисоб қилади. Бу ақида жамоат ташкилотлари, сиёсий партияларга ҳам тааллуқли. Ҳисобот-сайлов йиғилишларига тўхталадиган бўлсак, у партия ташкилотлари ҳаётида муҳим воқеа бўлди. Бунда бошланғич ташкилотнинг ЎзХДП таъсис қурултойидан кейинги даврдаги фаолияти атрофлича таҳлил этилди. Унинг сайланма органи ишига баҳо берилди. Тўпланган ижобий тажрибалар умумлаштирилди. Йўл қўйилган камчиликлар очиб берилди. Уларнинг сабаблари аниқланди. Навбатдаги устувор вазифалар белгилаб олинди.

Вилоят партия ташкилотининг бир йиллик фаолиятига баҳо берилди. Йил якунлари кўриб чиқилди. Янги йил режа ва вазифаларини белгилаб олишда Президентимиз И.А.Каримовнинг халқ депутатлари Қашқадарё вилоят Кенгашининг навбатдан ташқари сессиясида сўзлаган маърузаси биз учун дастуриламал бўлиб хизмат қилди. Юртбошимизнинг Олий Мажлиснинг IV сессиясида сўзлаган нутқи ўз ишимизни тубдан қайта кўриб чиқишни тақозо этади.

Вилоятимизнинг шаҳар, туман кенгашлари биринчи котибларига тегишли йўл-йўриқлар берилди. ЎзХДП Марказий Кенгаши томонидан ишлаб чиқилган бошланғич партия ташкилотларида ҳисобот-сайловларга тайёргарлик кўриш ва уларни ўтказиш давомида юзага келиши мумкин бўлган саволлар бўйича тавсиялар шаҳар, туман партия кенгашларига олдиндан етказилди. Ҳисобот сайловлар уюшқоқлик билан ишчанлик руҳида, эркин фикр алмашув ва ўзаро қатъий талабчанлик вазиятида ўтди. Партия органлари таркибига энг фаол, энг обрўли, билимдон ва ғайратли партия аъзолари сайланди.

— Партия ташкилоти фаолиятини баҳолашда бирор мезон борми?

— Бор! Бу партиямиз Дастури ва Низомидан келиб чиқади. Ўзбекистон Халқ демократик партиясининг олий мақсади меҳнат аҳлига моддий ва маънавий, баркамол ҳаёт кечириш учун тинч имконият яратиш, кишиларнинг шаъни, тинчлигини ҳимоя қилиш, адолатли жамият яратишда астойдил қатнашишдан иборат.

— Сизнинг назарингизда, бугунги партия ташкилоти котиби қандай бўлмоғи керак?

Бир вақтлар партия котибининг шунча қисми хотин-қиз, шунчаси ишчи бўлсин, деб талаб қўйиларди. Ҳар бир ходимни сайлаш учун дастлаб юқори партия ташкилотларининг розилиги олинарди. ХДП — халқ партияси. Халқнинг ўзи билади кимни сайлашни, қандай киши ишончни оқлай олишини. Асосий мезон ҳалоллик, юксак билим. Партия етакчиси мамлакат ва дунёда бўладиган турли-туман сиёсий воқеалардан хабардор бўлиб туриши, уларни тўғри таҳлил қила билиши ҳамда одамларга тўғри етказа олиши керак. Иқтисодиёт, қонунчилик ва маънавият янгиликларидан воқиф бўлиши лозим. Афсуски, айрим партия котиблари ўз устиларида ишламайдилар, вақт йўқлигини баҳона қилиб, кундалик матбуот билан танишиб бормайдилар. Бундай кишилар ўз орқаларидан одамларни қандай ҳам эргаштирсинлар? Қандай раҳнамо бўлсинлар? Эътиқодли, берган ваъдасининг устидан чиқадиган кишилар бирор жамоага етакчи бўлсалар арзийди.

Сайлов давомида нафақат котиблар, балки сайланма органлар таркиби янгиланди. Партия ташкилотлари фаолиятига янги жонли оқим, софлик, мунаввар ғоялар олиб кира оладиган, замонамизнинг ўткир муаммолари юзасидан мулоқот олиб боришга қодир, улуғ мақсад йўлида барча кучларни бирлаштиришни таъминлайдиган кишилар партия сайланма органлари аъзолари қилиб сайланди.

— Ҳисобот-сайлов йиғилишларида билдирилган танқидий фикр ва таклиф-мулоҳазалар юқори партия ташкилотлари томонидан ҳисобга олинадими?

— Албатта. Ҳеч қандай янги фикр, теран мулоҳаза эътибордан четда қолмайди. Аввало, бошланғич ташкилотлар ўз доирасида билдирилган фикрларни йиғилиш қарорида акс эттириши лозим. Юқори партия органлари шаънига билдирилган танқидий фикр ва мулоҳазалар дастлаб шаҳар, туман партия кенгашларида, сўнг вилоят партия кенгаши ижроия бюроси мажлисида кўриб чиқилди. Масаланинг алоқадорлигига қараб ЎзХДП Марказий Кенгаши ва тегишли идораларга юборилди.

— ЎзХДП вилоят ташкилоти партия дастурий мақсадларини рўёбга чиқариш учун қандай воситалардан фойдаланмоқда?

— Умуман олганда, Ўзбекистон Халқ демократик партияси дастурий мақсадини амалга ошириш учун ўз Низомида белгиланган воситалардан фойдаланади. Уларнинг асосийларидан бири — парламентчилик фаолияти, республикамиз олдида турган муаммоларни ҳал этишга партиянинг Олий Мажлисдаги ва давлат ҳокимиятининг маҳаллий вакиллик идораларидаги расмий фракциялари орқали ўз қарашлари ва йўлини ўтказади.

Партиянинг вилоят, шаҳар, туман ва бошланғич ташкилотлари Ўзбекистон ХДПдан сайланган депутатлар билан доимий узвий алоқада бўладилар, юқори қонун чиқарувчи ва вакиллик идораларида ҳал этилиши лозим бўлган масалалар юзасидан фикр билдирадилар. Ўз навбатида шу ноиб орқали Олий Мажлис ва давлат ҳокимияти маҳаллий вакиллик идоралари фаолиятидан хабардор бўладилар. Уларнинг қабул қилган ҳужжатларини элга тушунтирадилар. Халқ ичида, сайлов мавзеси доирасида иш олиб бориш сайловлар орасида партиямизнинг обрў-эътиборини кенгайтиришга имкон беради.

Иқтисодиётни ислоҳ қилишнинг ҳуқуқий негизини ташкил этувчи қонун ва фармонлардан кишиларни бохабар қилиш, одамларга ислоҳотлар моҳиятини чуқур тушунтириш, мулкчиликнинг янги шаклларига нисбатан тўғри муносабатни тарбиялаш, республикамиз равнақи учун иқтисодий эркинлик, соғлом тадбиркорлик ва хусусий ташаббускорлик нақадар зарур эканлигини кишиларга сингдириш керак бўлади.

Яна бир муҳим нарсани унутмаслигимиз керак. Бу маънавият. Президентимиз Ислом Каримов айтганидек, халқимизнинг руҳияти — иқтисодиёт, давлат ва жамиятни қайта қуришнинг энг муҳим таянчидир. Партиямиз Миллий истиқлол мафкурасининг асосий йўналишларини ишлаб чиқди. Партия аъзоларимиз, ҳар бир киши унинг ғояларига амал қилиб, рўёбга чиқариш учун ҳаракат қилса, кўзланган мақсадга тезроқ эришиш мумкин. Зеро, унда аждодларимиз маданий мероси ва жаҳон халқлари илғор тафаккури мужассамлашган. Такрор айтаман, шуни жойларда кишиларимиз, ҳар бир фуқаро чуқур англаб етмоқлари керак. Кўпроқ ҳудудий бошланғич ташкилотлар ишига эътибор бераётганлигимиз боиси ҳам шунда.

Ўзбекистон Халқ демократик партияси вилоят кенгашининг вилоят ҳокимлиги билан ислоҳотни сиёсий-ташкилий жиҳатдан таъминлаш бўйича Битими мавжуд. Шундан келиб чиқадиган мажбуриятларнинг бажарилиши ҳам доим эътиборимизда. Ҳисобот-сайлов йиғилишларида партия органлари ишига баҳо беришда ана шулар ҳам эътиборга олинди.

Суҳбатдош: Довуд МАЪДИЕВ.

Иқтисодиёт ва ислоҳот

БЎЗҚАЛЪА ТАЖРИБАСИ

Янгибозор тумани Хоразм вилоятининг шимолий-ғарбий ҳудудида жойлашган, воҳанинг энг гўзал масканларидан бири. Тумандаги «Бўзқалъа» жамоа хўжалиги бошқарувини барча элдошлари қўллаб-қувватлаган йигит Отаназар Абдиримов ўз зиммасига олди.

«Эмас осон бу майдон ичра турмоқ...» дегандек, раислик курсисига ўтириши билан елкасига оғир юк ўрнашганини пайқади, Отаназар.

Хуллас, у босиб ўтган йўлини, тажрибасини тарозига солди, ўзидан олдин раҳбар бўлган кишилар фаолиятини таҳлил этди, кучини чамалаб кўрди. Белини маҳкам боғлаб майдонга чиқди. Шу-шу, мана...

— Худога шукр, 1994 йили хўжалигимизда ҳосилдорлик барча тур экинлар бўйича кўнгилдагидек бўлди, — дея гап бошлади ёш раис, — пахта ҳосилдорлиги 33 центнерни ташкил этди. Бултур жамоа хўжалигимиз 9 октябрь куни туманда карвонбоши бўлиб, вилоятда олдингилар қаторида режани бажарди.

Мен пахтачиликда ижара пудратига ўтиб меҳнат қилаётган деҳқонларнинг иқтисодий аҳволини ўрганиш мақсадида дастлаб хўжаликнинг 14-бригадаси етакчиси Жуманазар Қурбонбоев билан учрашдим. Унинг айтишича, бултур пахтадан 40 центнердан ҳосил етиштирган ижарачиларнинг ҳар бири ўртача иш ҳақи 3200 сўмдан тўғри келган. Ҳосилдорликни 41,8 центнерга етказган Гулсора Одамованинг даромади бир йилда 198 минг сўмга етган. Ўртача ойлик маоши—тўрт минг сўм...

Бугина эмас, ғалла мустақиллигини таъминлаш йўлидаги ҳаракатга бўзқалъаликлар ҳам ўз ҳиссаларини қўшмоқдалар. Жамоа 1994 йили 175 гектар ерга буғдой экиб, 41 центнердан ҳосил олган эди. Бултур эса 400 гектар ўрнига 500 гектар майдонга, яна денг, ғўза қатор ораларига уруғ қадашди. Дарвоқе, хўжаликда асосан уруғлик буғдой етиштирилади. «Нега энди буғдойни ғўза қатор ораларига экиш керак бўлди?» — деган саволимга, раис шундай жавоб берди:

— Очиқ майдонга экилган буғдойга қараганда ғўза қатор ораларига экилган майдонларнинг ҳар бир гектаридан 4700 сўм тежашга эришилди. Бу асосан ерни ҳайдаш, оғир ва енгил мола босиш, чел олиш каби ишларга кетиши мумкин бўлган харажатларни тежаб қолиш ҳисобига бўлди.

— Бундан ташқари 82 тонна ёнилғи-мойлаш материалларини тежаб қолишга муваффақ бўлдик, — гапида давом этди у. — Кузги буғдой алмашлаб экиш усулида ғўзанинг вильтга чалиниши олди олинди. Ерларнинг унумдорлиги ошди. Бир мисол: Т. Эшаметов бошчилигидаги бригада ижарачилари пахта — буғдой — шоли алмашлаб экишга тўла ўтишди. Улар 1995 йилда 56 гектар ердаги буғдойдан 40,5 центнердан, шу буғдой ўрнига экилган тезпишар «Нукус-2» навли шолидан эса 42 центнердан — жами ҳар гектар майдондан 83 центнердан дон етиштирдилар.

Айтганча, икки йил мобайнида хўжаликда буғдой ўрадиган комбайнлар 6 тага етказилди. Уруғни тозалаш, сақлаш ва тайёрлашга мўлжалланган, барча техника воситалари билан жиҳозланган, 200 тонна ғалла сиғадиган омбор қуриб битказилди. Экиш мавсумини сифатли ва тез ўтказишда қўл келадиган буғдой экувчи махсус мослама яратилди. Вилоят миқёсида ўтказилган техника кўрик-танловида мазкур мослама юқори баҳоланди ва уни вилоятнинг бошқа хўжаликларида ҳам жорий этишга қарор қилинди. Негаки, мослама ўзининг қулайлиги ва бошқа жиҳатлари билан амалда ишлатиб келинганларидан кескин фарқ қилади.

— Иқтисодиётимизни кўтаришда бунинг аҳамияти жуда катта, — дейди О. Абдиримов, — олдинлари бизда сепилган уруғнинг етмиш фоизигина кўкариб, қолган ўттиз фоизи (синиқ, пуч бўлганлигидан) кўкармасдан қолиб кетарди. Лекин

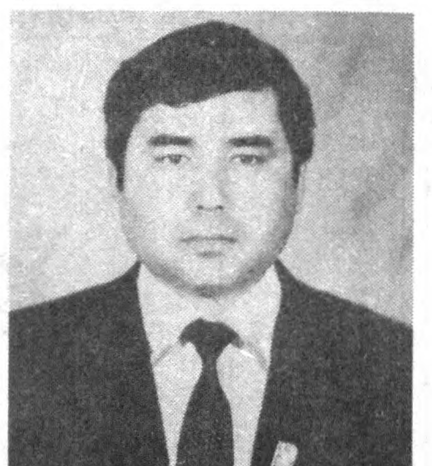

сўнгги йилларда биз махсус мослама орқали уруғликни тозалаб, унинг кўкармайдиган қисмини ажратиб оляпмиз. 600 гектар майдонга бизда тахминан 150 тонна уруғлик кетади. Агар унинг 30 фоизи олиб қолинса, бу 45 тоннани ташкил қилади. Кўрдингизми, вилоят бўйича ҳисобласақ, 60 вагонни ташкил этади! Бунинг 25 фоизини ун, қолган беш фоизини ем учун ишлатиш мумкин. Вилоят ҳокимияти қарори билан «Бўзқалъа» жамоа хўжалиги вилоятга буғдойнинг элита уруғини етиштириб берувчи хўжалик бўлди. Келгусида у Хоразм ғаллачилик маркази бўлиб қолса ажабмас!

Қурбон МУҲАММАДРИЗО,
«Ўзбекистон овози» мухбири.

"ХЎЖАЛИК МОЛЛАРИ"

Республика акционерлик бирлашмаси Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1995 йил 22 декабрь 15-1-141 сон баённомаси билан Давлат солиқ қўмиталарида рўйхатга олиш муддати узайтирилган, чет элда ишлаб чиқарилган *"РОЙАЛ"* назорат-касса машиналарини хўжалик шаклидан қатъий назар, чакана савдо корхоналарига савдо учун тақдим этади.

Машинанинг нархи 230 АҚШ доллари, (сотилаётган кундаги курс қийматида) Ўзбекистон Республикаси сўмларига, нақд пулга ёки пул ўтказиш йўли билан сотилади.

Манзилимиз: 700091, Тошкент шаҳри, "Янги-Обод" даҳаси, "Тол-Ариқ" кўчаси, 24.
Телефонлар: 97-09-91, 96-73-20, 98-37-90.
Факс: 97-34-85.
Автобуслар: 23, 26, 30, 61, 119.
"Янги-Обод" шоҳбекати.

ДИҚҚАТ, ЯНГИЛИК!

Ўзбекистон Республикаси Халқ банки эркин муомаладаги валютада янги омонат турларини ТАКЛИФ ЭТАДИ.

Валюта омонатлари Ўзбекистон Республикаси фуқаролари томонидан, шунингдек, Ўзбекистон ҳудудида доимий равишда истиқомат қилувчи чет эл фуқаролари ҳамда фуқаролик ҳуқуқига эга бўлмаган шахслар томонидан ҳам очилиши мумкин.

"Талаб қилиб олинадиган" омонатларга йилига 2 фоиз, муддати камида 1 йил бўлган "муддатли" омонатларга эса 4 фоиз миқдорида эркин муомаладаги валютада даромад тўланади.
"Талаб қилиб олинадиган" омонатга камида 200 АҚШ долларига тенг миқдорда эркин муомаладаги валюта қўйиш ёки нақд пулсиз ўтказиш кифоя.

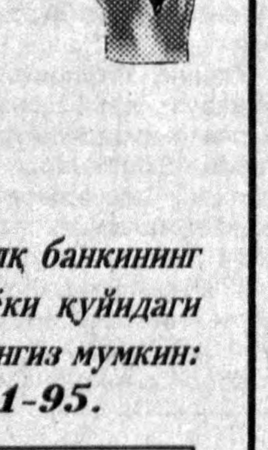

Тўлиқ маълумотларни Халқ банкининг исталган муассасасидан ёки қуйидаги телефонлар орқали олишингиз мумкин:
45-35-41, 33-51-95.

Халқ банки Сизнинг хизматингизда!

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ БАНКИ

ХАЛҚАРО ҲАЁТ

ЯНГИ БОШ ВАЗИР

Япония парламентининг навбатдан ташқари чақирилган сессиясида янги Бош вазирни сайлаш масаласи кўриб чиқилди. Собиқ Бош вазир Мураяма истеъфога чиққандан кейин йирик Либерал-демократик партияси раҳбари Рютаро Хасимото ҳукумат бошлиғи лавозимига сайланди. 58 ёшли Рютаро Хасимото илгари транспорт, молия, савдо ва саноат вазири лавозимларида ишлаган. Кейинчалик Либерал-демократик партия раҳбари этиб ҳам сайланган.

Айтишларича, янги Бош вазир замонавий кийинишни яхши кўради. У альпинизм ва бамбук тайёқлари билан кураш сингари спорт турларига қизиқади.

ТЎҚНАШУВЛАР БЎЛИБ ЎТДИ

Кашмирнинг Покистонга қарашли ҳудудида маҳаллий аҳоли оммавий норозилик намойишлари ўтказмоқда. Улар Кашмирда афғон қочқинларининг таъсир доираси кенгайиб бораётганидан жиддий ташвишга тушяпти. Маҳаллий ҳукумат намойишчиларга қарши куч ишлатишга мажбур бўлди, айрим шаҳарларда хавфсизлик хизмати бўлинмалари билан намойишчилар ўртасида тўқнашувлар бўлиб ўтган.

Намойишчилар ҳукуматни афғон қочқинларига «алоҳида ҳуқуқ» берганликда айбламоқда. Уларнинг таъкидлашича, афғон қочқинлари Кашмирдаги ижтимоий ҳаётни қўл остига олишга уринмоқда.

ТОПОГРАФИЯ ХАРИТАЛАРИНИ АЛМАШИШ МАРОСИМИ

Пекинда Россия Федерацияси, Қозоғистон, Қирғизистон ва Тожикистоннинг Хитой билан бўлган давлат чегара ҳудудларининг топография хариталарини алмашиш маросими бўлиб ўтди. Мазкур харитада белгиланган чегара чизиқлари юқорида қайд қилинган мамлакатлар делегациялари томонидан келишилган эди. Чегараларни ўзаро белгилаш 1992-1995 йиллар давомида ҳамкорликда ишлаб чиқилди. Унга кўра, Хитой Қозоғистон билан 2 минг, Қирғизистон билан минг, Тожикистон билан эса 500 км. масофадаги чегарага эга.

ХАЛҚАРО ПОЛИЦИЯ САРАЕВОГА ЮБОРИЛАДИ

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош котиби Бутрос Ғолий тез орада Сараевода халқаро полиция кучлари ташкил этилишини айтди. У Сараеводаги аҳвол жиддий ташвиш туғдираётгани ва бу ердаги вазиятни халқаро полиция кучи ёрдамида изга тушириш мумкинлигини таъкидлади. Шу мақсадда дастлаб 100 нафардан иборат халқаро полиция қисми Сараевога юборилади.

ПОЛЬША — НАТО АЪЗОСИ БЎЛИШ НИЯТИДА

Польша Республикаси Президенти Александр Квасьневский Францияга расмий ташрифи натижаларидан мамнун эканини маълум қилди. У ташриф давомида Франция Президенти Жак Ширак, Бош вазир Алан Жьюппе билан учрашган эди. Музокараларда Польшанинг Европа Иттифоқига аъзо бўлиши ва НАТО блокига кириши масаласи муҳокама қилинди. Айни пайтда Президент Польшанинг Шимолий Атлантика ҳарбий альянсига аъзо бўлиш борасидаги ҳаракатлари Шарқдаги ҳамкорларига қарши йўналтирилмаганини таъкидлади.

ГАЗЕТА ЭЪТИРОФИ

Россияда нашр этиладиган «Труд» газетаси соҳибқирон Амир Темур билан боғлиқ қизиқарли хабар тарқатди. Унда таниқли шўро қадимшуноси ва антропологи М. Герасимов Самарқандда, Гўри Амир мақбарасида Амир Темурнинг қабрини очаётиб, қуйидаги ёзувга кўзи тушгани таъкидланади: «Кимки, менинг руҳимни безовта қилишга ҳадди сиққан экан, билиб қўйсинки, унинг юртига қудратли душман бостириб келади ва мамлакати ҳали кўплар билмаган балоларга гирифтор бўлади». Маълумки, шавкатли бобомизнинг руҳи 1941 йил 21 июнь кунида безовта қилинган, эртаси куни эса машъум уруш бошланган эди. Дарҳақиқат, бу ҳам бобомизнинг яна бир буюклигидан далолат эмасми?

(Жаҳон ахборот агентликлари ва газеталаридан олинди).

ҚИСҚАЧА АЙТГАНДА

• АҚШ пойтахти мэри Марион Бэрри Президент Клинтонга мурожаат қилиб, Вашингтонда фавқулодда ҳолат эълон қилишни сўради. Унинг фикрича, шу кунларда кучли қор бўрони остида қолган пойтахт йўллари ва кўчаларини шу чора билангина тезроқ тозалаш мумкин.

* * *

• Италияда таниқли иқтисодчи Ламберто Дини бошлиқ ҳукумат истеъфога чиқди. Бу ҳукумат қарийб бир йил давомида мамлакатдаги ислоҳотларга бош-қош бўлди.

* * *

• Стокгольм шаҳрида 1994 йилда океан қаърига чўкиб кеттан «Эстония» кемасини бетон қоришмаси билан кўмиб ташлаш ҳақида бир қарорга келинди.

Бу дунёнинг ишлари

ҲАЗИЛНИНГ ТАГИ ЗИЛ

Ижевск шаҳридаги Октябрь тумани халқ суди Суюркогурт қишлоғида яшовчи 27 ёшли Сергей Карачевга нисбатан бир ярим йил муддатга ахлоқ тузатиш колониясида меҳнат қилиш жазоси ва бир миллион рубль жарима тўлаш ҳукмини чиқарди. Маълум бўлишича, бундан бир йил аввал С. Карачев ҳуқуқ-тартибот органларига Ижевск аэропортида портлаш юз бериши ҳақида ёлғондакам қўнғироқ билан мурожаат қилган. «Ҳазилкаш» йигитнинг маст ҳолатдаги қўнғироғи туфайли шаҳардаги ички ишлар органлари ходимлари, ёнғиндан сақлаш, «тез ёрдам» вакиллари оёққа турган, аэропортдаги самолётлар учиши бир неча соатга кечиккан эди. Мана, суд ҳукмини чиқарди — «ҳазилкаш» йигит тегишли жазосини олди.

КИМ ОШДИДА КИМ ОШДИ?

Лондон шаҳридаги «Сотби» аукционида таниқли композитор Дмитрий Шостаковичнинг Озарбойжон композитори Қора Қораевга ёзган 40 та мактубининг ким ошди савдоси бўлиб ўтди. Ушбу хатлар Шостаковичнинг 1940 йилдан то 1972 йилгача бўлган ҳаётини акс эттиради. Аукцион куни «Сотби» зали композиторнинг мухлислари билан тўла эди. Улар Шостаковичнинг эпистоляр (мактублар) мероси учун қанча кўп бўлса, шунча тўлашга рози эдилар. Чунки инглизларнинг кўпчилиги энг машҳур композитордардан бири ҳисобланган Дмитрий Шостаковични жуда ҳурмат қилишади. Шу боис Шостакович мактублари ким ошди савдосида 23 минг фунт стерлингга сотилди.

Ҳиндистон. Аранядаги турар-жойлар.

ИЗЛАНИШ САМАРАЛАРИ

Янгийўл туманидаги «Агромаш» ҳиссадорлик жамияти ишлаб чиқариш базасини кенгайтириш, ускуналарни замонавийлаштириш ва янги технологик жараёнларни жорий этишга ҳаракат қилмоқда. Шу боисдан ҳам меҳнат унумдорлиги кўтарилиб, ишчиларнинг ойлик маоши ошаётир.

Шуни таъкидлаш керакки, жамоа изланишлари янги йўналишларни қидириб топишга асос бўлаётир. Масалан, кичик қанд заводлари учун машиналар, электр кабелларни улашда фойдаланиладиган асбоб-ускуна ва қисмлар ишлаб чиқаришнинг ўзлаштирилиши шулар жумласидандир.

Шунингдек, «Чирчиқнон», «Оҳангарондон» ҳиссадорлик жамиятларида ҳам янги технологик жараёнларни кенгайтиришга алоҳида аҳамият берилаётир.

Абдунаби МАННОПОВ,
«Ўзбекистон овози» мухбири.

масъулияти чекланган
"Гамбит-люкс"
жамияти
Ўзбекистоннинг барча минтақалари учун
ҳуқуқий маслаҳатларга оид турли хил хизмат кўрсатади, жумладан:

кредит қарзлари, жарималар, пеня, бажарилмаган мажбуриятлар бўйича тўловлар, тўлиқ олинмаган даромадлар ва кўрган зарар-зиён юзасидан (шу билан бирга банк кредитлари бўйича) ва шу каби бошқа ишларни бажаради.

Тошкентдаги телефонларимиз:
(3712) 58-81-53, 78-16-72.

АК ТУРОН
Осиё техника компанияси

Ўзбекистон бозоридаги
расмий дилер ташкилий техника оламида етакчи бўлган

KONICA нусха олиш машинасини,
PISO кичик босмахонасини,
шунингдек
FUKUDA, OLYMPUS медицина асбобларини
таклиф этади.

- *Сарфлаш материали*
- *Эҳтиёт қисмлар*
- *Тузатиш*
- *Барча фирма-ишлаб чиқарувчиларнинг нусха олиш ва медицина техникасига техник хизмат кўрсатиш.*
- *Нусха олиш техникасига сервис хизмати кўрсатиш бўйича 1996 йилга шартномалар тузамиз.*

БИЗДА СИФАТ ВА НАРХ УЙҒУНДИР!

Манзил:
Тошкент, Абай кўчаси, 4-А уй.

Телефон/факс:
(3712) 44-59-55, 40-31-82, 44-55-12.
Пейджинг алоқаси: 067-3433.

Боқий шажара

АМИР ТЕМУР ВА ТЕМУРИЙЛАР

(Ижтимоий-иқтисодий ҳаёт, фан ва маданият)

(Ўн саккизинчи мақола)

Амир Темур ва темурийлар даври ҳақида сўз кетганда аксар ҳолларда мавзунинг сиёсий тарих, ҳарбий юришлар билан боғлиқ томонларига кўпроқ эътибор бериб келинган. Гап ўша замон ижтимоий-иқтисодий муносабатлари масалаларига тақалганда эса жамиятдаги ҳукмрон синфлар манфаатларининг устунлиги ва оддий халқнинг «эзилгани» борасида фикр юритишдан четга чиқилмаган ҳисоб. Ваҳолонки, ўз даври учун тараққиётни юксак даражага олиб чиқишда муайян ижтимоий-иқтисодий муносабатлар жараёнини ҳам шундай поғонага кўтара билишлик тақозо этилгани ойдек равшан эди. Яъни темурийлар ва айниқса, Амир Темур давридаги давлатимиз қудрати кўп жиҳатдан ижтимоий-иқтисодий муносабатлар қуввати билан чамбарчас боғлиқ бўлган.

Аввалги мақолада Амир Темур доимо қонун ва тўро-тузукларга суяниб иш тутгани ҳақида маълум қилгандик. Ижтимоий-иқтисодий муносабатларни мувофиқлаштириш жараёни ҳам бундан мустасно эмасди. «Темур тузуклари»да бу масалага бағишланган махсус боб бор. Унга кўра, мазкур соҳа иштирокчилари (деҳқон, ҳунарманд, савдогар, солиқчи ва ҳоказо), объектлари (ер-сув, ҳосил ва бошқалар) — ҳар бирининг ўз ўрни ва вазифаси аниқ белгилаб қўйилган. Энг масъулиятли вазифани эса давлат ўз бўйнига олган. Хароба ерларга сув чиқариш, бузилган кўприкларни тузатиш, янгиларини қуриш, йўллардаги хавфсизликни таъминлаш, кузатувчи ва соқчилар тайинлаш, йўловчи, савдогар ҳаётини, мол-мулкини муҳофаза қилиш, карвонсарой, ёмхоналар қуриш каби катта куч ва маблағ талаб қиладиган юмушлар шулар жумласидандир. Амир Темурнинг барча ижтимоий табақаларга бирдай муносабатда бўлгани ва энг муҳими, жамиятни бошқаришда уларнинг ҳар бири имкониятларидан тўла фойдаланишга интилгани ҳақида биз илгариги мақолада тўхталиб ўтгандик. Бу борада Амир Темур илгари сурган ғоя-усул ҳам аниқ: КУЧ — АДОЛАТДА. Мазкур шиорни шундай тушунмоқ керак (албатта ўша замон воқелигини кузатиш йўли билан): барча табақаларнинг жамиятда тутган ўрни, умумга бера оладиган фойдаси, ҳар бирининг ўзига яраша табиати, қудратию- ожизлиги ва хусусиятлари, ҳар табақа ички муносабатлари ва бошқа табақалар билан алоқаси, уларни бошқаришдаги тарихий тажрибалар мавжудлигини назарда тутган ҳолда ҳамма учун баробар қонунлар асосида бошқариш. Шу йўл билан бошқарилган жамият, яъни табақалар мажмуи, куч ва қудратга айланади. Бу қудрат, қудрат манбаидан ҳатто энг оғир ва юксак вазифаларни амалга оширишда унумли фойдаланса бўлади. Амир Темур шунга эришди ҳам: мамлакатни гуллаб-яшнатди ва жаҳон миқёсида юксакликка олиб чиқди.

Барча замонлар учун оддий бир ҳақиқат бор: **инсонни ер боқади.** Ерни ишлаш, энг аввало суғориш лозим. Амир Темур мазкур оддий ҳақиқатни давлат миқёсидаги масалага кўтара билди. Шарафиддин Али Яздийнинг гувоҳлик беришича «олам равнақи ва рўшнолиги йўлида ҳафсалаю ниҳоятда юксак (Амир Темур) ободончилик йўлида бирон қатра ерни зое бўлишини раво кўрмасди». Шу қоидага риоя қилган ҳолда у Мовароуннаҳр, Хуросон, Эрон ва бошқа ерларда сув чиқариб ободончилик, янги ерлар очиш, боғлар барпо этиш каби тарихий тадбирларни амалга оширди. Самарқанд, Шаҳрисабз ва бошқа шаҳар туманларда ўнлаб каналлар, ариқлар қазилди, дарахтзорлар, экинзорлар, боғ-роғлар яшнаб тўкин-сочинлик ҳаёти юзага келди, хориждан келган сайёҳлар, элчилар мамлакат гўзаллиги ва фаровонлигидан ҳайратга тушдилар. Бундай тадбирлар нафақат бизнинг юртда, балки ташқи мамлакат ва маконларда ҳам амалга оширилганини алоҳида таъкидлаш лозим. Шу маънода ўша замон тарих ва география олими Ҳофизи Абрунинг гувоҳликлари диққатга сазовордир. Унга кўра, Амир Темур Хуросондаги Мурғоб дарёси (ҳозирда Афғонистон ва Туркманистон ҳудудларидан оқадиган дарё) водийсида ободончилик ва деҳқончилик ҳароб аҳволга тушиб қолганини кўриб дарёдан йигирмата катта ва кичик сув чиқаришни буюради. Шу тариқа деб ёзади тарихчи, водийда бунёдкорлик ва деҳқончилик соҳаларига асос солинди. Ким билсин бугун ана шу каналлардан қайсилари сақланиб қолган экан? Шу вақтдан ҳам уларнинг номини келтириб ўтамиз: Дилгўшо, Гажравон, Дарбанд, Ганжхона, Умар Тобон, Оқбуғо, Қутлуқ-хотун, Шайх Абу Саъид, Шайх Али, Давлатшоҳ Жондор, Гули Моғон, Қилқамур, (Қутлуқ Темур), Ҳасан Жондор, Амир Аловуддин, Сунжадак, Наврўз, Навбахтон, Менглихожа, Кепакчи, Али Малик каналлари. Юқорида тилга олинган Қутлуқ-хотун канали афтидан Амир Темурнинг опаси Қутлуқ Туркон Оғо номига берилган бўлиши мумкин. Водийдаги ободончилик ва деҳқончилик равнақига кейинги даврларда ҳам эътибор сусаймаганини шундан ҳам билса бўладики, Хуросондаги сўнгги темурийлардан бири Султон Ҳусайн Бойқаро Боло Мурғоб ва Марв оралиғидаги ҳудудларда каналлар қазитиш, таъмирлаш, экинзорлар барпо қилиш тадбирларини амалга оширгани маълум.

Амир Темурнинг Озарбайжонда ҳам сунъий суғориш ишларига аҳамият берганини биламиз. Чунончи, Қорабоғда бўлиб турган пайтда туркийларни ўша атрофда узунлиги 60-70 км. келадиган Барлос каналини қазитиш ҳақида гувоҳликлар бор. Бошқа бир гал унинг буйруғи билан 35-40 км. узунликдаги Байлоқон канали қазилади. Мазкур тадбирлар натижасида ерларга сув чиқиб саҳро ва харобалар ўрнида экинзорлар, боғ-роғлар, қишлоқлар қад кўтарганлар манбаларда аниқ ёзилган. Амир Темурнинг Кобулдан нарироқда оқадиган Ғурбон дарёсидан 30-35 километр узунликда канал чиқаргани ва Жуйи Моҳигир ва Жуйи наъ номлари билан машҳур бўлгани, бу атрофда ободончилик юзага келгани ҳам маълум.

Кўриб турганимиздек Амир Темур ва темурийлар даврида сунъий суғориш ишларига катта эътибор берилган. Шу билан бирга лалмикор ерлар имкониятларидан ҳам унумли фойдаланишга ҳаракат қилинган. «Тузуклар»да таъкидланишича, лалмикор ерлар жарибларга (бугунги тилда айтганда гектарларга) бўлиниб йиғиб олинган ҳосилнинг учдан бир ё тўртдан бир қисми солиқ сифатида тўланган.

Ер-сувдан унумли фойдаланиш деҳқончиликнинг барча соҳаларги ривожига туртки бўлган. 1404 йили Самарқандда бўлган Испания элчиси Клавихо қолдирган хотиротлар фикримиз далили бўла олади. Унинг ёзишича, нон шунчалик арзон бўлганки, ундан арзон бўлиши мумкин эмасди. Гуруч эса ҳаддан ташқари кўп. Бир қоп арпа бир мири (яъни кумуш тангани тўртдан бири), битта катта қўй тахминан 10 кумуш танга атрофида бўлган. Мазкур фактлар ўша пайтда ғаллачилик, чорвачилик қандай йўлга қўйилиб, нечоғлиқ юқори ҳосилдорликка эришилганидан далолатдир. Шунингдек, пахтачилик, полизчилик, боғдорчилик каби соҳалар ҳам изчил ривожланиб борган маълум. Полиз экинлардан, айниқса, қовун ҳорижда ҳам машҳур эди. **«Ҳар куни шаҳарга қовун ортилган туялар шунчалар кўп келадики, уларнинг қандай сотилиб кетилишию, қандай қилиб истеъмолчиларга етиб боришига ақлинг бовар қилмайди»,** деб ёзганди Клавихо юртимизнинг хушмаза қовунларига таъриф бериб. Ёки боғларни олайлик. Шаҳар атрофида ва бошқа бошқа кўплаб жойларда ўнлаб боғлар барпо этилган. Биргина Самарқанд атрофида Беҳешт, Шимол (Шамол), Дилгўшо, Баланд, Чинор, Зоғон, Янгибоғ (Богинав), Жаҳоннамо, Нақши жаҳон, Гулбоғ, Бўлду, Давлатобод, Амирзода Шоҳруҳ кабиэна бир қатор боғлар бор эди. Улар нафақат боғдорчилик, балки ички биноларни билан меъморчиликнинг нафис намуналари ҳам эдилар.

Миришкор деҳқонлар ва боғбонлар нафақат ҳосил етиштириш, балки уларни узоқ муддат сақлашни ҳам яхши эплаганлар. Чунончи, анжир қоқи, қовун қоқи, олма қоқи, туршак, майиз ва бошқа кўплаб қуруқ мевалар йил бўйи, айниқса, салқин-совуқ фаслларда бозор расталари ва хонадонларни безаган, чет элларга олиб бориб сотилган.

Мазкур соҳаларда юқори натижаларга эришишда адолатли солиқ тизимининг ҳам мавжудлиги ўз таъсирини кўрсатгани шубҳасиз. Шу маънода «Тузуклар»даги қуйидаги қайдлар қизиқ: **«Амр қилдимки, ҳосил пишиб етилмасдан раийятдан мол жиҳот олинмасин. Ҳосил етилгач, солиқни уч бўлиб олсинлар. Агар раийят солиқ тўпловчи юборилмасдан, солиқни ўзи келтириб берса, у ҳолда у ерга солиқ тўпловчи юборилмасинлар. Агар солиқ йиғувчини юборишга мажбур бўлинса, улар солиқни буйруқ бериш ва яхши сўз билан олсинлар; калтак-арқон ишлатиб, ишни уриш-сўкишгача олиб бормасинлар. Уларни банд этиб занжир билан кишанламасинлар».**

Ишлаб чиқаришга келсак, ип, ипак, жундан турли-туман газламалар, матолар тўқилган, кийим-бошлар тикилган. Қуролсозлик, ойнасозлик, дурадгорлик, тош йўнувчилик, заргарлик, кўнчилик каби қатор бошқа соҳалар юқори савияда ривож топганди. Чунончи, испаниялик элчини лол қолдирган соҳалардан бири зардўзлик эди. Қимматбаҳо матоларни зархал иплар билан безаш, оловдек ёниб турган гиламларга заррин нақшлар ила жило бериш ҳунари нафис санъат даражасига етказилганига у тан берганди.

Юқорида зикр этилган йўналишлардаги ютуқлардаги олға силжишлар савдо-сотиқ ишларига кенг йўл очиб бериши табиий. Бунинг устига Хитойдан Европагача бўлган улкан ҳудудни бир сиёсий марказ остида бирлаштирилиши, карвон йўлларининг ҳар жиҳатдан таъминланиши, чунончи, хавфсизлик, равон йўллар, доимо хизмат кўрсатиб турувчи карвонсаройлар, ёмхоналар, буларнинг бари савдо-сотиқнинг гуркираб ўсишида муҳим омиллар бўлиб хизмат қилган. Хуллас, Амир Темур даврида, ҳозирда «Буюк ипак йўли» номи-ла машҳур, Шарқ билан Ғарбни боғлаб турувчи савдо йўли узлуксиз ва маҳсулдор равишда ишлаб туришига кенг имкониятлар очилганди. Шу ўринда Амир Темурнинг қуйидаги сўзлари эътиборга лойиқ: **«Ҳар бир мамлакат ва диёрга савдогарлар ва карвонбошилар тайинладим, улар қаерга боришмасин: Хитой, Хўтан, Чину Мочин, Ҳиндистон, араб мамлакатлари, Миср, Шом, Рум, Жазоир, Фарангистон (Европа) у ерларнинг нафис матолари ва муносиб туҳфаларидан келтирсинлар».** Соҳибқирон буйруғи билан тамом салтанатда бир кунлик йўл масофаси оралиғида карвонсаройлар қурилган. Карвонсаройлар ҳатто саҳроларда ҳам бунёд этилиб, заруրият туғилганда тунда бўлса ҳам минг отлиқ йўловчини қабул қилиб таъминлаш имконига эга бўлган. Мусофирхоналар ташкил қилиш ҳам шу тарзда йўлга қўйилганди. Уларни таъминлаш учун бутун бир қишлоқ ё бир неча қишлоқни уларга вақф қилиб бериш қонунлаштирилганди.

Савдо муносабатларининг давлат ва жамият ҳаётида, ташқи сиёсатда тутган муҳим ўрнини яхши англаган Амир Темур бу борада яна қатор тадбирларни амалга оширган. Чунончи, бозорлар қуриш, эскиларини кенгайтириш, таъмирлаш ишларини олайлик. Бунинг исботини Самарқанд бозорининг бино этилиши орқали кўриш мумкин. Амир Темур буйруғи билан шаҳарнинг Темир (Оҳанин) дарвоза қисмидан бошланиб жанубий-ғарбий йўналишда катта кўча қурилади. Унинг икки томонида эса асосан икки қаватли, чорсу, тим шаклида қурилган дўконлар, расталар қад кўтаради. Кўча усти бошдан охир гумбаз тарзида ишланган тоқи билан ёпилади. Ёруғлик ўтиб турсин учун ҳар ердан дарчалар ҳам қолдирилган. Бундан ташқари маълум масофада фавворалар қурилиб, омборхоналар ташкил этилган. Эътиборга молик томони шундаки, бирор бир соҳага мослашган маҳаллалар, тимлар, расталар кенг қулоч ёзганди. Масалан, телпакчилар, каллапазлар, новвойлар, холвачилар, газмолчилар, кўнчилар, темирчилар, заргарлар, қуролсозлар ва ҳоказо. Манбаларда ана шундай тимлардан бири - телпакфурушлар тимини Амир Темурнинг хотини Туман Оғо қурдиргани ҳақида маълумот бор. Кези келганда шуни ҳам алоҳида қайд этиш лозимки, бозорлар, тимлар нафақат Самарқанд ва ўлканинг бошқа шаҳарларида, балки Хуросон, Эрон ва бошқа мамлакатларда ҳам қурилганини биламиз. Масалан, «Зафарнома» муаллифи Шарафуддин Али Яздийнинг ватани Яздда Амир Темур олий девонининг вакили бир тим қурдирган экан. Муаллифнинг ёзишича, «Дорул фатҳ» номи ила машҳур бўлган бу бино ўзининг тантанавор ва гўзаллиги билан дунёда тенги йўқ ҳисобланган. Соҳибқироннинг ўғли Шоҳруҳ ҳаракати билан эса Ҳиротдаги бозорни қайтадан таъмирлаш ишлари олиб борилгани ҳам маълум. Чунончи, Ҳофизи Абрунинг ёзишича, то шу чоққача Ҳирот бозорлари очиқ-сочиқ ҳолда бўлиб, чанг-тўзон, ёғингарчилик, жазирама иссиқ пайтларида сотувчилар ҳам, олувчилар ҳам қийналар эканлар. Шоҳруҳ бозорни ғиштдан ишлаб, олий тоқлар барпо қилиб, майдоннинг устини ёпишни буюрган. Шаҳар ўртасида жойлашган мазкур бозор майдонига шаҳарнинг тўрт дарвозаси орқали тушиб бориш имкони яратилган.

Хуллас, савдонинг ривожи учун бор имкониятлар ишга солинган. Натижада шаҳар ва қишлоқ бозорларига ҳар қаердан — Хитой, Ҳиндистон, Хуросон, Эрон, араб давлатлари, Рум, Миср, Европадан маҳсулотлар оқиб келаверган. Масалан, Хитойдан асосан ипак, ипак матолар, чинни, мушк, олмос, лаъл, марварид, Ҳиндистондан мускат ёнғоқ, занжабил, долчин, қалампир-мунчоқ, Европадан газлама, пичоқлар, шимолий юртлардан эса мўм, мўйна, тери, араб мамлакатларидан тайёр кийимлар, шиша, шиша буюмлар келтирилган. Туркистондан эса асосан тўқимачилик маҳсулотлари, ип газламалар, ипак газмоллар, қоғоз, пахта, гуруч, мева, қуруқ мевалар каби қатор маҳсулотлар четга чиқарилган. Савдо ҳажми нечоғлик катта бўлганини шундан ҳам билса бўладики, Клавихо Самарқандда бўлиб турган йили фақат июнь ойининг ўзида биргина Хитойдан 800 туя мол олиб келинган экан. Савдо-сотиқнинг бундай гавжумлиги нафақат Туркистон шаҳарларига хос бўлмай, бундай ҳолатни салтанатнинг Табриз, Султония, Шероз, Исфахон, Кермон, Хуросон, Шимолий Ҳиндистон, Ироқ, Сурия, Миср каби шаҳар ва ўлкаларида ҳам кўриш мумкин эди. Айтайлик, Эрондаги Султония шаҳрида ёз ойлари савдо шунчалар қизиб кетарканки, Ҳиндистон, Хитой, Туркистон, Озарбойжон, араб ўлкаларидан юзлаб, минглаб карвонлар келиб-кетиб турган. Келтирилган маҳсулотларнинг муайян қисми шу ерда қолиб, қолгани тўрт томонга олиб кетилган.

Темурийлар, айниқса, Амир Темур даврида ишлаб чиқариш ва савдо муносабатларидаги ижтимоий адолат масаласи муҳим ҳисобланганини ҳам эслатиб ўтиш жоиз. Яратилган шарт-шароитга, мавжуд тартибларга риоя қилмай текин даромад кетидан қувганлар жазо топиши ҳеч гап эмасди. Чунончи, Клавихонинг гувоҳлик беришича, навбатдаги ҳарбий юришдан қайтгач, Амир Темур ўзи йўқлигида шаҳарда аҳвол қандай бўлганини текширган. Шунда бир қатор дўкондорлар, жумладан, қассоблар, этикдўзлар, бошмоқчилар ўз маҳсулотларини ҳаддан ташқари юқори баҳода сотганликлари маълум бўлади. Уларнинг иши дарҳол судга берилиб жазоланадилар. Суиистеъмол қилинган маблағ эса тортиб олинади.

Энди икки оғиз сўз фан ва маданият ҳақида. Биз Амир Темур ва темурийларга бағишланган дастлабки мақоламизда соҳибқироннинг нечоғлик, истеъдод эгаси бўлгани ҳақида таъкидлагандик. «Зар қадрини заргар билади» деган ҳикмат бор. Бир қатор илмларда (тарих, шеърият, тиббиёт, математика, астрономия, меъморчилик) салоҳияти катта бўлган шахс бунинг устига яна подшоҳ, дунёвий салтанатнинг олий ҳукмдори бўлса, табиий равишда илм ва маданиятга, олим ва ижодкорга катта ҳурмат билан қарайди, бу йўлда барча имкониятларни ишга солади. Бундан ташқари ҳар қандай жамият ва давлат тараққиёти ва келажагини фан ва маданият равнақисиз тасаввур қилиб бўлмаслигини Амир Темур яхши тушунган. Шунингдек, истеъдод эгалари махсус ва доимий эътиборга муҳтож ва лойиқ бўлишлари, ноёб қобилият эгаларини муҳофаза қилиш, ижодлари учун шароит яратиш, турмушларини таъминлаш зарурлигини ҳам у тўғри англаган. Шунингдек, у олиму фозиллар ўз маслаклари ва дунёқарашлари юзасидан жамият ва давлат тараққиёти, замонавий аҳволи хусусида бошқа ижтимоий табақаларга нисбатан кўпроқ бош қотиришлари ва бу орқали тегишли тажриба ва билимларга эга бўлиб боришларини ёдда тутган. Шу сабаб ҳам дунёнинг қайси бир мамлакати ва шаҳарига бормасин, олиму фозилларни бир ерга йиғиб улар билан узоқ суҳбатлашиш, уларнинг фикрини тинглаш, баҳслашиш ишини канда қилмаган. Фикримизча, Амир Темурнинг фан ва маданият соҳасида юритган сиёсатини худди маҳа шу омиллар орқали баҳолаш даркор. Бироқ шу билан бирга мазкур омилларни юзага чиқариш, улар имкониятларидан тўла фойдаланиш учун яна бир муҳим омил мавжуд бўлишини ҳам соҳибқирон яхши биларди. Яъни иқтисодий ва сиёсий жиҳатлардан қудратли давлатгина тилга олинган омилларни юзага чиқариш имконини бериш мумкин. Ўз ўрнида жавоб тариқасида илм ва маданият ривожи давлат қудратига қудрат, обрўсига обрў қўшган. Шу маънода Амир Темур ҳокимият тепасига келган йилларни эслайлик.

Чингизийлар ҳукмронлиги даврида тараққиётда анча оқсаб қолган Туркистон XIV асрнинг ўрталарига келиб сиёсий бошбошдоқлик таъсирида янада кучсизланиб қолганди. Амир Темур тахтга чиқиши билан чиқарган дастлабки фармонларда ана шу аҳволни тўғрилаш нияти борлиги яққол сезилиб туради. Чунончи, унинг буйруғига кўра, олий ўқув юртлари бўлмиш мадрасалар ва уларнинг ўқувчиларини моддий жиҳатдан таъминлаб, нафақалар оширилиши кўзда тутилганди. Илм ва маданиятга бундай муносабатни соҳибқирон умрининг охиригача сақлаб қолди. Бу йўлдан унинг авлодлари ҳам юрдилар. Натижада темурийлар замонида кўплаб мадрасалар, кутубхоналар, мактаблар барпо этилди. Уларда ўқиш ва ўқитиш учун дунёнинг турли бурчакларидан етук олимлар таклиф этилди. «Совет» даври ва баъзи бир шу кайфиятдаги китобларда Амир Темурнинг Самарқандга бошқа юртлардан ижодкор ҳунармандларни «ҳайдаб келгани» ҳақида айюҳаннос солинади. Ана шундай ақида тарафдорлари нимагадир икки катта омилни инкор қиладилар ё ўз салоҳиятсизликлари сабаб уларни билмайдилар. Ваҳолонки, биринчидан, айниқса Чингизхон босқини йиллари ва кейинчалик ҳам Мовароуннаҳр, Хуросон, Эрондан жуда кўплаб олимлар, шоирлар, ҳунармандлар, санъаткорлар ўзлари ва оилаларини сақлаб қолиш учун Кичик Осиё (Рум), араб ўлкалари, Ҳиндистон томонларга қочиб кетганлар. Масалан, машҳур шоирлардан Сайфи Фарғоний (XIII асрнинг иккинчи ярми — XIV асрнинг биринчи ярми) Кичик Осиёга, Сайфи Саройи (XIV аср) Мисрга жўнаб кетишга мажбур бўлган эдилар. Ё бўлмаса бухоролик машҳур Муҳаммад Авфийни (XII аср сўнгги чораги-XIII аср биринчи ярми) олайлик. У ҳам Чингизхон босқини хавфидан Шимолий Ҳиндистонга кетишга жазм қилганди. Туркистон маданий ҳаётига катта зарба берган ҳоллардан яна бири шунда эдики, турли мавқедаги сулолалар, шаҳзодалар, бой-бадавлат оила ва шахслар мўғуллар тажовузидан жон сақлаб ватанни тарк этарканлар, бутун қавм-қариндошлари, саройлари аҳли, давралари, жумладан олимлар, шоирлар, санъаткорлар, ҳунармандлар, санъаткорларни ҳам ўзлари билан бирга олиб кетганлар. Иккинчи томондан, илм ва маданият намояндалари ўз ҳомийлари имкониятларидан фойдаланиб жон сақлаб қолганлар. Бундай «кўчиш» кенг равишда содир бўлганлиги ҳақида маълумотлар бор. Масалан, Шимолий Ҳиндистонда ҳукмронлик қилган туркий сулолалардан бирининг намояндаси Ғиёсиддин Балбан (1266-1287) замонида у ерга турли мамлакатлардан, жумладан, Туркистондан ҳам мўғуллар сиқувидан қочиб бориб кўплаб олимлар, шоирлар, ҳунармандлар ўрнашганки, ҳукмдор уларга алоҳида-алоҳида маҳаллалардан жой берган. Шу тариқа Деҳлининг ўзида хоразмликлар, самарқандликлар, қошғарликлар маҳаллалари бунёд бўлган.

Гапнинг қисқаси чингизийлар даврида таъқибу сиқувлар, сиёсий остин-устунликлар натижасида илм ва маданият нуқтаи назаридан ҳувиллаб қолган Туркистон Амир Темур замонига келиб яна жонланиш имконини қўлга киритганди. Таъбир жоиз бўлса соҳибқирон илгари содир бўлган ноҳақликни тиклашга ҳаракат қилган. Бунда у энг аввало маҳаллий вакилларга суянган. Яъни илму маданият ривожи учун шарт-шароит яратган, сиёсий барқарорликка эришган. Натижада турли мамлакатлардаги туркистонликлар ўз юртларига қайта бошлаганлар. Улар орасида қанчонлардир оталари Шимолий Ҳиндистон, Араб ўлкалари ва бошқа юртларга бориб ўрнашган авлодлар ҳам бўлганига шубҳа қилмаса бўлади. Ўйлаймизки, улар асосан соҳибқирон лашкарлари билан бирга қайтган бўлишлари керак. Иккинчи томондан, Самарқанд, Бухоро, Шаҳрисабз, Ҳирот шаҳарларининг маданият ва илм марказига айланиши, бу ерларда бошқа жойлардан кўра шароитнинг яхшилиги ўз-ўзидан хорижий олимлар, шоирлар, санъаткорларнинг бу ёқларга «оқиб келиши»га сабаб бўлган. Бунинг исботи сифатида Улуғбек Академиясида ишлаган эронлик, румлик олимларни эслайлик. Масалан, Улуғбек расадхонаси, унинг илмий мактабида изчил фаолият кўрсатган эронлик машҳур олим Ғиёсиддин Коший ана шундай олимлардан бири эди.

Энг муҳими Туркистон фақатгина Амир Темур ва темурийлар даврида илму маданият соҳасида танилган юрт бўлмай, балки то ўша замонларга қадар ҳам дунёга зиё нурларини тарқатиб келаётган кўҳна ва мўътабар ўлка ҳисобланганлигини биз илгариги мақолаларимиз орқали биламиз.

Фан ва маданиятнинг ўсиб-гуллаши темурийлар намояндаларининг барчалари, хоҳ тахтга чиққани бўлсин, хоҳ йўқ, кенг билим эгалари бўлганликлари орқасидан ҳамдир. Улар ўз она тилларидан ташқари форс, араб тилларини мукаммал билар, тарих, астрономия, математика, тиббиёт, шеърият, ҳуснихат, меъморчилик, диний илмлар борасида катта салоҳият соҳиби эдилар. Улар китобга, яъни билим ва билиш манбаига катта ҳурмат билан қараганлар. Шунинг учун ҳам Амир Темур, Шоҳруҳ, Бойсунғур, Улуғбек, Пир Муҳаммад, Халил Султон, Султон Ҳусайн, Бадиуззамон, Фариуддин Ҳусайн Мирзо каби подшоҳу шаҳзодаларнинг бой китобхоналари кишилар оғзига тушган, улардан кўпчилик баҳраманд бўлган. Амир Темур, Шоҳруҳ, Улуғбек, Султон Ҳусайн Бойқаро, Қутлуқ Туркон Оғо, Милкат Оғо Гавҳаршодбегим каби темурий ҳукмдорлар ва маликалар ҳамда темурийлар хизматида бўлган бир қатор амирлар томонидан Самарқанд, Бухоро, Ғиждувон, Марв, Ҳирот, Язд, Балх, Машҳад, Шероз, Тус ва бошқа шаҳарларда ўнлаб мадрасалар (олий ўқув юртлари) барпо этилди. Халил Султон, Мирзо Улуғбек, Искандар Мирзо, Ғиёсиддин Бойсунғур, Або Бакр Мирзо, Абулқосим Бобур, Абдуллатиф Мирзо, Масъуд Мирзо, Султон Ҳусайн Бойқаро, Бадиуззамон Мирзо, Фариуддин Ҳусайн Мирзо, Бойсунғур Мирзо (Бойсунғури соний) Муҳаммад Ҳусайн Мирзо, Султон Муҳсин Мирзо, Мўмин Мирзо, Шоҳғариб Мирзо, Музаффар Ҳусайн Мирзо ва бошқа темурий намояндалар нозик дидли шоир ҳам бўлиб, туркий ва форсийда шеърлар битганлар. Ва табиий равишда катта-кичик шоирларга ҳомийлик килганлар, истеъдодли қаламкашларни парвариш айлаганлар. Шунинг учун ҳам темурийлар даври ўзбек ва форс-тожик адабиётида муҳим босқич ҳисобланади. Навоий ва Жомийларнинг худди ўша замонларда яшаб ижод қилганликларини эслайлик. Ўзбек ва умуман туркий адабиёт равнақига улкан ҳисса қўшган Саккокий, Лутфий, Гадоий, Атоий каби туркийзабон шоирлар, Бурундуқ Хўжандий, Исмат Бухорий, Ҳумоюн Исфароиний, Бадриддин Чиғатоий, Хотифий, Бистомий Самарқандий, Хайолиг Бухороий, Рашид Исфароиний, Риёзий Самарқандий, Ҳалокий каби форсийзабон шоирлар ҳамда Эрон, Озарбайжон, Хуросон, Кичик Осиёда ижод қилган ўнлаб назм усталари, Абдулқодир Мароғий, Юсуф Андижоний каби мусиқашунос, қўшиқчилар худди шу даврда яшаганлар ва у ёки бу маънода темурийлар ҳимматидан баҳраманд бўлганлар. Абдулҳай, Пираҳмад Боғишамолий, Муҳаммад Ҳалимий, Султон Али Бовардий, Шаҳобиддин Абдулло, Заҳириддин Асғар, Камолиддин Беҳзод каби моҳир наққошлар (миниатюра рассомлари) ҳам, Аҳмад Румий, Шомий Бойсунғурий, Хожи Абдулқодир, Муҳаммад Бадриддин, Муҳаммад котиб, Султон Али Машҳадий, Абдулжалил котиб каби ўнлаб ҳаттотлар ҳам Амир Темур ва темурийлар даврида камолот чўққисига чиққанлар.

Аниқ фанлар ривожида ҳам темурийлар замони алоҳида ўрин эгаллайди. Биргина Улуғбек Академиясини олайлик: бу вақтларда Самарқандда ўнлаб мўътабар олимлар: астрономлар, математиклар фаолият кўрсатганлар. Қозизода Румий, Али Қушчи, Ғиёсиддин Жамшид Коший, Муъиниддин Коший, Жалолиддин Астрободий, Низомиддин Биржандий, Мирам Чалабаий, Мансур Коший, Абдулқодир Лоҳижий, Муҳаммад Ҳусайний ва бошқалар мазкур мактаб намояндалари, издошлари эдилар. Лекин ҳаммадан ҳам ўтиб тушгани Улуғбек бўлди. У Самарқандда ўз даври ва муайян маънода кейинги асрлар учун ҳам катта аҳамият касб этган фундаментал фанлар ривожи учун кенг йўл очиб берди. Айниқса, расадхонанинг барпо этилиши оламшумул воқеага айланганди. Йигирма йил атрофида олиб борилган юлдузлар ҳаракатини узлуксиз кузатиш ишлари натажасида 1018 та юлдузнинг эклиптик системадаги вазияти аниқланди. Расадхона бош ўлчов асбобининг аниқлик даражаси бир ёй секундигача бўлганлигини ҳисобга олсак, яратилган юлдузлар жадвали то XVII асрга қадар, яъни оптик асбоблар кашф этилгунча, энг мукаммал ҳисобланганлиги асоссиз бўлмаганини биламиз.

Энди тиббиёт илми ҳақида сўз юритайлик. Амир Темурнинг тиббиётга рағбати хусусида ёзгандик. Бунинг натижаси ўлароқ мазкур соҳа ривожи учун ҳам қулай шароитлар туғилганди. Тиббиёт оламида машҳур бўлган асарлар, чунончи, Бурҳониддин Нафиснинг «Касалликлар сабаблари ва аломатлари» шарҳи, «Мужаз ал-қонун» шарҳи, Ғиёс мутаббибнинг «Касалликлар шифоси», Мансур ибн Муҳаммаднинг «Инсон танаси ва унинг аъзолари ҳолатининг шарҳи», «Кифояти Мансурий», Баҳоуддавла Ҳасаннинг «Тажрибалар хулосаси ва хайрли ишлар ҳадияси» каби яна бошқа қатор тиббиёт борасидаги рисолалар темурийлар даврида ёзилди. Бурҳониддин Нафис эса олимлик билан бир қаторда Улуғбекнинг табиби ҳам эди.

Амир Темур ва темурийларнинг тарихи фанига ҳам катта эътибор билан қараганлари маълум. Тарихнавислик бобида Шарқда донг таратган Низомиддин Шомий, Ҳофизи Абру, Муъиниддин Натанзий, Шарафиддин Али Яздий, Абдураззоқ Самарқандий, Мирхонд, Хондамир каби тарихчилар темурийлар паноҳида яшаб ижод қилганлар, улар ҳақида асарлар битиб машҳур бўлганлар. Шу ўринда бир гапни айтиб ўтиш лозим. Шўро даврида ўтмиш аждодларимиз томонидан яратилган тарихий асарларга баҳо берилганда, улар подшоҳлар, ҳукмрон синф манфаати нуқтаи назаридан ёзилганлигига асосий урғу берилларди. Албатта илмий жиҳатдан олганда бундай таърифларда маълум бир ҳақиқат борлигини инкор этолмаймиз. Аммо бугунга келиб шу нарса ҳам маълум бўлмоқдаки, ҳукмдорлар, яъни давлат раҳбарлари тарихни ёритиш тадбирларига бежиз бош-қош бўлмаган эканлар. Зеро, тарих саҳифаларини яратиш жамият ва миллатнинг маънавий ҳаётига таъсири жиҳатидан беқиёс ўрин эгаллайди. Улар орқали келажак авлод ўтмиш ҳақида муайян тасаввурга эга бўлади, уни баҳолайди, ғурурланади, сабоқ олади. Демак, ўтмиш тарихи келажак маънавияти ва мафкураси шаклланишида катта аҳамият касб этади. Буни яхши англаган ҳукмдорлар тарих битиш ишига бош-қош бўлганлар, яъни улар келажак ҳақида ўйлаганлар. Буни биз Амир Темур мисолида ҳам кўришимиз мумкин. Чунончи, Амир Темур тарихини илк бор тўлиқ тарзда ёритган Низомиддин Шомий ўзининг «Зафарнома» асари муқаддимасида ёзишича, 804/1401-1402 йили соҳибқирон уни даргоҳига чорлаб ўз ҳаёти ва фаолияти тарихини ёзишни буюради ва шундай талаб қўяди: **«Баён услуби мураккаблик аломатларидан ҳамда мақтовчилик дабдабаларидан холи бўлсин, (турли) маънодорлик тарзидан (ҳам) тийилинсин. Ташбиҳ ва истиоралар безаги (гирдобида асосий мақсад) кўринмай қолса, бундай услубда битилган асардан не фойда. Бир киши бирон сўз даражасини англаб унинг маънисини тушунса, қолган ўн киши, балкисим юз киши ундан кўзланган мақсадни англашда ожиздирлар. Демак, ундан оддий халққа ҳеч қандай наф йўқдир».** Кўриниб турганидек, Амир Темур тарихий асар яратишдан мақсад, баён услубларини аниқ тасаввур қилган ва вазифани ҳам лўнда қўйган. Яъни тарих омма, келажак учун ёзилади. Шомий соҳибқирон талабларига мос асар яратишга интилган ва кейинги йиллар тарихчилари, жумладан, Шарафиддин Али Яздий ҳам унинг асари тузилишидан кенг фойдаланганлар. Кези келганда шуни ҳам алоҳида қайд этиш ўринлики, темурийлар замонида форс тарихнавислиги ўзининг энг юқори чўққиларидан бирига чиққан.

Амир Темур ва темурийлар даврида меъморчилик равнақи борасида амалга оширилган тадбирлар ҳақида ҳам кўп сўз айтиш мумкин. Туркистон шаҳарларида, масалан, Самарқанд, Бухоро, Шаҳрисабз, Ясси (Сакси, Туркистон), Хуросонда, масалан Ҳирот, Машҳад, Нишопур ва бошқалар, Эрон ва Озарбайжонда бунёд этилган қалъалар, масжидлар, мадрасалар карвонсаройлар, бозорлар, тимлар, саройлар, хонақоҳлар, хиёбонлар, мақбаралар ва бошқа мақсадга мўлжалланган бино ва иморатларнинг ҳар бири ҳақида кўплаб қоғоз қоралаш мумкин. Шунинг учун ҳам биз темурийлар меъморчилик фаолиятига доир баъзи бир далилларни келтириб ўтмоқчимиз.

Бунёдкорлик ва меъморчилик жиҳатидан энг гуллаб яшнаган шаҳар темурийлар даврида Самарқанд бўлди. Буни табиий деб билиш керак. Зеро, у пайтларда дунёнинг энг қудратли ва бадавлат давлати бизники эди. Самарқанд эса мамлакат пойтахти ҳисобланарди. Ва табиий равишда жаҳоннинг энг олди давлати пойтахти даражасида гуллаб-яшнаган, гўзал бўлиши керак эди. Албатта бу ерда Амир Темурнинг раҳбар сифатидаги орзу-ҳаваслари, ўз юртига бўлган фарзандлик бурчи, мамлакати билан фахрланиш туйғулари ҳам ўз ўрнини топганди. Буни биз Самарқанд атрофида Миср, Дамашқ, Султония, Бағдод, Шероз каби қишлоқлар бунёд этиши орқали ҳам кўришимиз мумкин. Яъни у Самарқандни ва демак, мамлакатни дунёдаги йирик давлатлар пойтахтлари ва мамлакатларидан бир неча маротаба юксакликка кўтаришни истаган. Аслида бутун умрини у шунга сарфлади ҳам.

Чингизийлар босқини даврида Самарқанд харобаликка юз тутганини биламиз. Қалъалар, деворлар, масжидлар ва бошқа иншоотлар вайрон қилинганди. Ўша йиллардаги хитойлик сайёҳлардан бирининг гувоҳлик беришича, Самарқанд шунчалик ҳувиллаб қолган эканки, аввалги аҳолисидан чорагигина қолган. Амир Темур тахтга чиқиши билан шаҳар ички ва ташқи қалъасини (ҳисор) қурдирди. Кўчаларни кенгайтирди, бозорларни тартибга солиб меъморий жиҳатдан беназир тимлар, дўконлар қаторини қурдирди. Шаҳар ичкари ва ташқарисида боғлар билан ўранган саройлар (Кўксарой, Тахтақароча ва бошқалар), мадрасалар, мақбаралар (Оқсарой, Ишратхона, Гўри Амир), масжидлар (масалан, Бибихоним), давлат идоралари, ҳаммом бинолари меъморчилик нуқтаи назаридан юксак даражада бажарилганди. Ё бўлмаса унинг Шаҳрисабзда амалга оширган қурувчилик фаолиятини олайлик. Шаҳарни девор билаң ўраш, бетакрор ва улуғвор Оқсаройни барпо этиш, Дорул тиловат, Дорул сиёдат мажмуаларидаги мақбараю- мадраса таъмири ва яна қатор бошқа меъморчилик тадбирлари фикримиз далили бўла олади. Яссида (ҳозирги Туркистон шаҳри) Амир Темур буйруғи билан қурилган Аҳмад Яссавий мақбараси ҳашамати бугун ҳам кишини лол қолдиради. Ҳиндистон юришида Ирёб, Нагар шаҳарларида қурилган қалъалар, жанубий Озарбойжонда Байлақондаги таъмирланган қалъа, Қобул водийсида қурилган работлар ва бошқа қатор иншоотлар ҳам Амир Темур буйруғи билан амалга оширилган.

Соҳибқироннинг бундай ободончилик ва меъморчилик фаолияти бошқаларга ҳам ўрнак бўлгани маълум. Бу борада унинг авлодлари Шоҳруҳнинг Ҳирот ва Марв қалъаларини тиклагани, Ҳиротда мадраса, хонақоҳ, янги бозор биноларини қурдиргани, унинг хотинлари: Гавҳаршодбегимнинг Ҳирот, Машҳад, Тусда мадрасалар, Милкат (Мулк) Оғонинг Балхда битта, Ҳиротда иккита мадраса, «Дорушшифо» касалхонаси, хонақоҳ, ҳаммом, мақбара, кутубхона биноларини иморат қилганликларини мисол қилиш мумкин. Яна Улуғбекнинг Самарқандда бино эттирган мадраса, ҳаммомлар, Шоҳи Зиндани таъмирлаш, кенгайтириш борасидаги қурилишлар, Ғиждувон, Бухородаги мадрасалар, Шаҳрисабздаги масжид, Муҳаммад Султон, Қосим Султон, Муҳаммад Қосим номлари билан боғлиқ Самарқанддаги ҳаммомлар, шу шаҳардаги Фирузшоҳ, Шоҳ Малик каби амирлар, Сароймулкхоним, Хожа Аҳрор, Мирзо Абдулло мадрасалари, Туман Оғо, Улуғбек хонақоҳлари, Ҳиротдаги амирлар Жалолиддин Фирузшоҳ, Фармоншайх, Амир Чақмоқ мадрасалари, Йаздаги амир Чақмоқ мадрасаси, Шероздаги Даштакий мадрасаси, Султон Ҳусайн хосини Билга Султоннинг Балхдаги «Бадиийа» мадрасаси, Машҳаддаги амир Юсуфхожа масжиди, Абулқосим Бобур Мирзонинг Анўвдаги масжиди бино этилиши ҳақида сўз юритиш мумкин. Ё бўлмаса Амир Темурнинг опаси Қутлуқ Туркон Оғонинг ўз ҳисобидан мадрасалар ва хонақоҳлар қурдиргани ҳақидаги гувоҳликларни олайлик. Хуллас, темурийлар даври қурилиш ишлари хусусида яна кўп сўз айтиш мумкин. Масалан, Алишер Навоийнинг Хуросондаги меъморчилик фаолияти ҳақида. Аммо биз юқоридагилар билан кифояланиб, темурийлар замони меъморчилик аҳволидаги баъзи бир жиҳатларга диққатни жалб этмоқчимиз. Биринчидан, амалга оширилган ишлар энг аввало жамият манфаатини кўзлаб қилинган. Кўприклар, ҳаммомлар, бозорлардан кимлар фойдаланган, мадрасаларда кимлар ўқиган, карвонсаройларда кимлар тўхтаган, боғ-роғлардан кимлар баҳраманд бўлганини эслайлик. Иккинчидан, тўхтовсиз олиб борилган турли қурилиш ишлари кишиларни иш билан таъминлаган, ҳашаматли ва дабдабали бинолар барпо этиш тадбири олимлар (айниқса, математика, геометрия, геодезия), ҳунармандлар ижоди юксалишига катта туртки бўлганини тасаввур қилиш қийин эмас. Учинчидан, меъморчилик, қурувчилик орқали шаҳарлар, қишлоқлар, бутун бир мамлакат обод бўлиб борган. Тўртинчидан, давлат хазинасида йиғилган катта бойлик, тарихимизнинг баъзи замонларида бўлганидек, айшу ишрат, ҳукмдор мавқеини сақлаш учун беҳуда совға-саломлар тарқатиш каби бемаъниликларга эмас, кўпчиликка фойдали, асрларга татигулик хайрли ишларга сарфланган. Бешинчидан, келажак авлод учун шундай маданий-маънавий мерос қолдирилганки, улар нафақат ўтмишдан хотира сифатида, балки ўзбек халқининг маданий бойлиги, маънавий салоҳияти, ақлий имкониятларидан далолат берувчи ўзгармас тимсоллар ўрнида қадрлидир.

Азамат ЗИЁ,
тарих фанлари номзоди,
Ўзбекистон ФАШИ катта илмий ходими.

Спорт

ҚИЗИҚАРЛИ УЧРАШУВ

ТОШКЕНТДАГИ Талабалар шаҳарчасида қизиқарли футбол учрашуви ўтказилди.

Майдонда Собир Раҳимов тумани ҳамда Талабалар шаҳарчаси ҳокимликларининг футбол жамоалари саф тортдилар. Ўзига хос чигилёзди ва маҳоратни ошириш учрашувида шаҳарча ўйинчиларининг устунлиги сезилиб турди. М. Умаров, И. Тошбоев, У. Хонқулов, М. Раҳимов ва У. Ҳаитов кабиларнинг маҳорати билан «Ёшлик» 7:5 ҳисобида ғалаба қозонди.

Абдумалик ҲАЙДАРОВ.

ОТАХОНЛАР ЮГУРГАНДА

САМАРҚАНДЛИК Кудрат Бердиев 55 баҳорни қаршилаган бўлишига қарамай олис масофага югуриш ниятида.

Узоқ йиллар жиноят изидан қувган заҳирадаги милиция майори ўзининг жисмоний имкониятларидан расамади билан фойдаланишга одатланган. У ҳар куни Тошкент-Термиз йўлида 15 километрга югуради. Атрофига 5-6 нафар отахонни ҳам олган. «Қариганда югуриши нимаси» деб пичинг қилаётганлар ҳам бор. Лекин тетик ва бардамлик, тан сиҳатлик завқи устувор бўлиб турибди. «Чарчаш нималигини билмайман. Баъзиларга ўхшаб дори изламайман», — дейди Қудрат Бердиев. — Ҳаракат — ҳаёт деганлари шу бўлса керак».

Фармон ТОШЕВ.

Ихтисослаштирилган акционерлик-тижорат "Пахта-Банки" 1995 йил иш якунлари бўйича акциядорларнинг Умумий мажлисини ўтказади.

КУН ТАРТИБИ:

1. Ихтисослаштирилган акционерлик-тижорат "Пахта-Банки"нинг 1995 йил иш якунлари ва банк фаолиятининг Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг Олий Мажлис IV сессиясидаги маърузасидан келиб чиқувчи 1996 йилги асосий йўналишлари тўғрисида.
2. Банкнинг 1995 йил даромадлари баланси ва ҳисоботини тасдиқлаш.
3. Тафтиш комиссиясининг ҳисоботини тасдиқлаш.
4. Банк Низомига киритилган айрим ўзгаришлар тўғрисида.
5. "Пахта-Банки" Бошқарувининг банк филиалларини ташкил қилиш ҳақидаги қарорини тасдиқлаш.
6. Банк кенгаши таркиби тўғрисида.

Акциядорларнинг Умумий мажлиси 1996 йил 2 март куни соат 10.00да Тошкент шаҳри, Кинематографлар уйида ўтказилади. Анжуман қатнашчилари Тошкент шаҳрига 1996 йил 1 март куни келадилар ва "Ўзбекистон" меҳмонхонасига жойлашадилар.

Қатнашчилар 1996 йил 2 март куни соат 8.30 дан 9.45 гача Кинематографлар уйида рўйхатга олинадилар.

Қўшимча маълумотлар учун телефон рақамлари:
78-10-94, 78-02-22, 78-29-44.

ҚАДРЛИ ТАЪСИСЧИ ВА АКЦИЯДОРЛАР!
Анжуманни тайёрлаш ва ўтказишда Сиз фаол иштирок этасиз, деган умиддамиз.

Йиғилиш кун тартиби ҳақида, "Пахта-Банк" муассасалари фаолиятини такомиллаштириш тўғрисида, қишлоқ хўжалигида иқтисодий ислоҳотларни жадаллаштириш ва бошқа масалалар бўйича аниқ таклиф ва мулоҳазаларингизни қуйидаги манзилга юборишингизни сўраймиз:

Тошкент-700096, Муқимий кўчаси, 43-уй, "Пахта-Банк".

"ПАХТА-БАНК "БОШҚАРУВИ.

ЎЗБЕКИСТОН ОВОЗИ

ТАҲРИРИЯТ ПОЧТАСИДАН

Кўнгил мулки

РАҲМАТ СИЗГА, ЯХШИ ОДАМЛАР!

Болалигимда хасталаниб, ёруғ жаҳонни кўриш бахтидан маҳрум бўлиб қолганман. Лекин ҳаётнинг нақадар азиз, гўзаллигини қалбан «кўраман». Бухоро шаҳридаги кўзи ожиз болаларнинг махсус мактаб-интернатида тарбияландим. Тушкунликка тушмадим. Яхшиликка интилдим. Чунки энди олдинда «мустақил» ҳаёт-яшаш учун кураш, меҳнат қилишдек мушкулот турарди. Лекин бу мушкулот мен учун фахрлидир. Боиси ўз пешона теринг билан топган нон қадри нақадар баланд. Бировга боқиманда бўлиб ўтириш инсонни руҳан эзади-да.

Республика кўзи ожизлар жамияти тизимига қарашли Бухоро ўқув-ишлаб чиқариш корхонасининг поёндоз тўқиш цехига ишга кирдим. Аввалига қўлим қовушмай бироз қийналдим, лекин тезда кўникдим. Ахир мен ҳам мустақил ишчи бўлишни орзу қилардим. Шу корхонада 21 йил баҳоли қудрат меҳнат қилдим. Гоҳо ўйлаб қоламан: мен тўқиган поёндоз қайсидир бахтли келинчакнинг уйини безаётгандир, қайсидир нуроний онахон, отахонлар пойига тўшалгандир. Балки жажжигина полапон шу поёндоз устида атак-чечак бўлиб қадам ташлаётгандир... Шундай эзгу хаёллар оғушида ишлардим, яшардим.

Оилада тўнғич фарзандман, шу меҳнатим билан 3 нафар укаларимни оёққа турғазишга ҳам ҳаракат қилардим. Чунки онам бизни ҳам ота, ҳам она ўрнида тарбия қилдилар. Оддий ишчиликдан директорнинг маданий-маърифий ишлар бўйича ўринбосаридек масъулиятли меҳнат йўлини босиб ўтдим. Биласизми, одамларнинг оғирини енгил қилиш, нажот истаб келган инсоннинг мушкулини осон қилгач, кўнглимда ҳаётга, яшашга иштиёқ янада ортарди. Мен одамларга керакман, уларга кўмак беришга қодирман. Бировга керак бўлиб яшаш ҳам бахт! Айтинг-чи, сиз ҳеч шундай туйғуни бошдан кечирганмисиз?

Аммо, ҳаётнинг қувончлари-ю, ташвишларини Оллоҳ ҳамманинг бошига баравар солаверар экан. Тинчгина ҳаётимда таҳликали кунлар бошланди. Дастлаб кўкрагимда қаттиқ без пайдо бўлганда, унчалар ташвишланмадим. Вақт ўтган сари оғриқ кучая борди. Шундай кунларнинг бирида дугонам Зулфия Нуриддинова келиб қолди. Ҳол-аҳвол сўрашгач «дард»имни айтдим. Тиббиёт ходими эмасми, зудлик билан шифокорга учрашишимни маслаҳат берди. Ўзи қистаб Бухородаги ўсма касалликлар шифохонасига бошлаб борди. Табиб ҳузурида гўё сийратим ўтирарди.

— Иродали бўлинг, бардош керак, — деди менга далда бериб мутахассис шифокор Ҳабибулла Абдуллаев.

— Бардошим етармикин? — томоғимга нимадир тиқилиб қолди.

— Топасиз. Топинг, ўша бардошни...

Сўнг мени операцияга тайёрлай бошлашди. Икки соат давом этган оғир операциядан сўнг ҳаётга қайтдим. Ҳушимга келгач, дастлаб бошимда турган инсон-халоскорим — Ҳабибулла акани «кўрдим».

— Ҳафиза, бардошни топдингизми? — деди у ҳазиллашиб.

— Раҳмат... — дея олдим зўрға.

Шифохона шифокорларию, ҳамширалари ожизлигим учун ҳатто ёнимга қаровчи қолишига ҳам рухсат этишди. Ишхонамдагилар навбатчилик қилишди. Ибодулла Болтаев, Исмоил Неъматов, Феруз Ўроқов, Бафо Йўлдошев, Ҳосиба Маърупова, Мақсад Саидова, Лайло Рустамова ва бошқа тиббиётчилардан бир умр миннатдорман.

Одамийлик ҳақида кўп гапирамиз. Лекин мен дард чекиб ётганимда одам бир-бирига ғаниматлигини, кўнгил ойнаси қанчалар нозиклигини яна бир бор ҳис этдим. Ҳамкасбларим ҳол-аҳвол сўраб келиб, тезроқ тузалиб сафларига қайтишимни исташганида гўё танамдаги жароҳатлар ҳам унутилди.

Ҳафиза ҒАФФОРОВА,
Бухоро шаҳри.

МУШТАРИЙ: миннатдорчилик билдиради

БИРИДА ЯХШИ...

Пахтаобод туманининг Тақачи қишлоғида яшовчи кўпчилик нафақахўр ота-оналар ўзларига кўрсатилаётган ғамхўрликдан хурсандлар. Туман ижтимоий таъминот бўлими нафақаларни ўз вақтида бериб турибди. Ҳалол хизмат қилиб келаётган почта бўлими ходимаси Турсуной Турсунбоева чарчаш нималигини билмайди. Узоқ жойдан, машина юрмаган кунлари 8 километр пиёда йўл босиб бўлса ҳам газета ва хат-хабар, нафақаларни ўз вақтида эгаларига етказиб беради.

Кийойи, унинг юзлаб ҳамкасблари ўз ишига фидойиликни шу қизимиздан ўргансалар, дегимиз келади.

Турғунбой ХОЛМУРОТОВ,
Андижон вилояти.

...муаммо қўяди

ТАЪМИНОТ ТАРТИБЛАРИ ИСЛОҲ ҚИЛИНСА

1995 йилда янги йўлга чиқиб олгандай бўлдик, колхоз тугади, унинг ўрнида деҳқон-фермерлар уюшмаси ташкил этилди.

Уюшмадаги пахта экадиган 70 фермернинг бири менман. 20 гектардан давлатга 70 тонна пахта сотдик. Шу пахтадан чиқадиган толанинг ўзимизда қоладигани 9 тонна атрофида бўлар экан. Давлат буюртмаси бўйича топширган пахтамизнинг даромади ҳам қўшилиб бу мулкимиз барча харажатларни қоплаш билан катта иқтисодий фойда ҳам келтирмоқда. Хуллас, фермерликка ўтиб ишлаган деҳқоннинг елкасига офтоб тегишига ишондик.

Янги йўлга чиқиб олдик, дедим. Лекин бу йўлдаги ҳаракат қоидаларини кўрсатувчи айрим белгилар эски белгилар эканини сезаяпмиз. Масалан, ёнилғини, ўғитни ҳалиям колхоз олиб келиб берсин, таъминласин деган таомилга амал қилиняпти. Менимча, ёнилғи таъминоти идоралари уюшмамиз ҳудудида ёнилғи сотиш нуқтасини очиб қўйса, айни муддао бўларди. Фермер, масалан, ўша нуқтадан ёнилғини нақд пулга ё олдиндан ўтказиб қўйган пули ҳисобига сотиб олади. Ёнидан сотиб олаётганини сездими, ёнилғининг ҳар бир қатрасини тежаб ишлатади. Ёнилғини раис қачон олиб келиб берса, ишлаймиз, бўлмаса йўқ, деган кайфиятдан халос бўлади. Ўғит таъминоти, бошқа таъминотларда ҳам шу тариқа ислоҳот ўтказилса, мақсадга мувофиқ бўлур эди, деб ўйлайман.

Муҳаммади ХЎЖАМҚУЛОВ,
Жарқўрғон туманидаги Ҳамид Олимжон номли деҳқон-фермерлар уюшмаси аъзоси.

...танқид қилади

...БИРИДА АКСИ

Биз, Фарғона вилояти Ўзбекистон туманининг Яйпан шаҳри А. Қодирий ва Навоий кўчаларида яшовчи нафақахўрлар ва уруш фахрийлари сизга мурожаат қилишга мажбур бўлдик. Гапнинг қисқасини айтсак, маҳаллий мутасадди ташкилотлар эътиборсизлиги туфайли нафақа пулимизни вақтида ололмаяпмиз. Мана, ўтган йилнинг кейинги икки ойлик нафақасини ҳалигача олганимиз йўқ. Почта бўлимига борсак, овора бўлиб келманглар, дейишдан нарига ўтишмаяпти. Хат ташувчини кутавериб тоқатимиз тоқ бўлди. Бизга амалий ёрдам беришингизни сўраймиз.

Маҳалла кексалари номидан:
Э. НАЗАРОВА,
Х. ҲОТАМОВА,
Х. ҲОШИМОВА,
Н. ҲАМДАМОВА,
Д. НАЗИРҚУЛОВА,
нафақахўрлар.

ЎЗБАТ АКЦИОНЕРЛИК ЖАМИЯТИ ҚЎШМА КОРХОНАСИ
(BAT Central Asia)

Ўзбек-Британия қўшма корхонаси ИШГА ТАКЛИФ ҚИЛАДИ

BAT

ЎЗБАТ акционерлик жамияти қўшма корхонаси Ўзбекистон иқтисодиётига катта ҳисса қўшаётган инвесторлардан биридир. Биронта саноат корхонаси ўз ходимларига ЎЗБАТ акционерлик жамияти қўшма корхонасидек ғамхўрлик кўрсатмайди. Биз ўз мутахассисларимизга касб маҳоратларини оширишлари учун қулай имконият ва шароитлар яратиб берамиз. Биз учун бизнесга сармоя ажратиш — ўз ишини биладиган одамларга маблағ ажратишдир.
ЎЗБАТ акционерлик жамияти қўшма корхонаси қуйидаги бўш ўринларга мутахассисларни

ИШГА ТАКЛИФ ЭТАДИ:

ОПЕРАТОР-МАШИНИСТЛАР
Ўрта техник ёки олий техник маълумотга ва ишлаб чиқаришда амалий иш тажрибасига эга бўлганлар.

МАШИНИСТ— БОШҚАРУВЧИЛАР
Ўрта техник ёки олий техник маълумотга эга бўлган ва ишлаб чиқаришда ёки ўқув юртида (ўқиш даврида) амалий иш тажрибасига эга бўлганлар.

ЭЛЕКТРИКЛАР
Ўрта махсус ёки олий маълумотли, бошқариш саноат-электрон ускуналарини тузатиш ва назорат қилиш бўйича амалий иш тажрибасига эга бўлганлар

МЕХАНИКЛАР, ЧИЛАНГАРЛАР, ТЕХНИКА СОЗЛОВЧИЛАР
Ўрта техник ёки олий ўқув юртларининг битирувчилари ишлаб чиқаришда ёки ўқув юртида (ўқиш даврида) амалий иш тажрибасига эга бўлганлар.
Инглиз тилини билиш шарт эмас, аммо билганлар ўз касб маҳоратларини келажакда янада ошириш учун қўшимча имтиёзга эга бўладилар.

САНОАТ-ЭЛЕКТРОН УСКУНАЛАРИ БЎЙИЧА МУТАХАССИСЛАР
Ўрта махсус ёки олий маълумотли, рақамли программали бошқариш саноат-электрон ускуналарини тузатиш ва назорат қилиш бўйича амалий иш тажрибасига эга бўлганлар.

Бўш ўринларга даъвогарлар Тошкент шаҳрида рўйхатдан ўтган, кўрсатилган мутахассисликлар бўйича камида уч йил ишлаган ва сменали режим (тартибда) ишлашга тайёр бўлишлари керак.

Тўлдириш учун анкеталарни Тошкент шаҳар, Носиров кўчасидаги 77-уйда жойлашган Тошкент тамаки фабрикасидан олиш мумкин.

Қатъий конкурс асосида дастлабки танловдан ўтган барча даъвогарлар анкетани тўлдириб топширганидан сўнг бир ой мобайнида суҳбатга чақирилади.

ЎЗБАТ акционерлик жамияти қўшма корхонасида ишласангиз сиз кўпроқ муваффақиятга эришиш имкониятига эга бўласиз!

НОДИР МАНБАЛАРНИ КИМ ЎРГАНАДИ?

Мен йигирма йилдан буён энг нодир китоб ва қўлёзмаларни суриштириб топиб, баъзиларини Кирилл алифбосига ўгириб бораман. Ҳозир қўлимда Фузулийнинг тўлиқ қўлёзма девони дебочаси ва муаллифи номаълум бир қўлёзма китоб ҳам бор. Шунингдек, Имом Муҳаммад Ғаззолийнинг туркийлаштирилган «Кимъёи саодат» китобининг юз варағини кўчирганман. Яна қўлимда фиқҳга оид «Рисолаи Марғубий» ва «Фусули имод» ҳамда ҳали адабиётшуносликда тилга олинмаган Мунший Ройчан Хурий исмли форс-тожик тилида ижод қилган шоирнинг китоби бор.

Бу китоб 1911 йилда Сидқий Хондайлиқий Шавкат афанди тарафидан тошбосма усулида чиқарилган. Унинг номи «Миббяя писандид» бўлиб, муаллифи томонидан «таржимасинда қабул этмайлик» — деб қўйилибди. Рисола 23 та васиятдан иборат. Ҳаммаси бўлиб 16 варақ тошбосма. Тожик тилида баён этилган фикрлар ҳар бир варақда ўзбекчада ҳам талқин этилган. Тожикчаси қизил, ўзбекчаси яшил сиёҳда ёзилган. Варақлар чиройли қилиб безатилган.

Таржимон ал-Васлий ал Самарқандий ал Кушҳавзийдир. Шу китобда 23 та ёмонлик намуналари, яъни инсонда содир бўлиши мумкин бўлган ёмон феъллар ҳам баён этилган. Ана шу куфурларни фарзандлар асло қабул этмасликлари зарурлигини муаллиф васият ва насиҳат тарзида олимона идрок этиб, шоирона маҳорат билан баён қилади. Ёзувчи ва таржимоннинг маҳоратини бирон адабиётшунос ўрганса, китоб ҳақида нашр этса, кўп фойдали иш бўларди. Ўз даврининг улкан заҳматкаш адиби Сидқий Хондайлиқий томонидан бу китобнинг танлаб олингани бежиз эмас. Мен ҳам уни 1984 йили Кирилл алифбосига ўгириб қўйган эдим.

Мулоҳаза

Бундан ташқари, 1974 йили ҳамкасбим муҳтарам Абдуллажон ҳожи ака менга кўчириб олишга рухсат этиб ноёб қўлёзма китоб (юқоридаги «Фусули имод» ва «Рисолаи Марғубий»)ни бердилар. Ўша 1975 йили мен кўчириб олган қўлёзманинг охирги варағига: **«Тарихқа ҳазор ду сад панжда мор сол раббиал аввал бист ҳарф тамом шудан ибн Содиқ ўғли»** деб ёзилган. Демак, китобнинг кўчирилган вақти аниқ. Абжад ҳисобида ҳижрий 1205 йилда яъни, роппа-роса 211 йил олдин кўчирилган. Ўзи қачон ёзилган? Бу — муаммо! Китобнинг тангадек ва ярим бармоқдек тешилган жойларини ямаб, сўзларни мазмунига қараб тикладим. «Мучал боби»да эса бир варақ йўқолган. Китоб — «Муҳаммад Авазбек бин Мулло Насриддин Қорақоший томонидан амир Шаҳбонбек илтимосига кўра ёзилган!. Китобнинг тўлиқ номаи: «Соатномаи мажмуатал аҳком аст».

Табиблик ва духонликка доир боблар билан китоб — жами 17 бобдир.

Марҳамат, агар юртдошларим орасида фидойи, заҳматкаш инсонлар бу нодир манбаларни ўрганмоқчи бўлса, бажонидил тақдим этгумдир.

Маҳмуджон ТЎЛАНОВ,
Марғилон шаҳри, Клара Цеткин кўчаси, 7-«а» уй.

Ҳамза номидаги Ўзбек давлат академик драма театри жамоаси театрнинг етакчи актёри **Маҳмуд ДЎСТМАТОВ**нинг вафот этганлигини қайғу билан билдириб, марҳумнинг оила аъзоларига чуқур таъзия изҳор қилади.

"ЎЗБЕКМАШСЕРВИС"
ЎЗБЕКИСТОН — БЕЛОРУСЬ ҚЎШМА КОРХОНАСИ
сўмда пул ўтказиш йўли билан
Тошкентдаги омбордан
турли модификацияли
МАЗ *туркумидаги автомобилларни,*
МТЗ *экскаваторлари ва тракторларини, автомобиллар ва тракторлар учун бошланғич бутликдаги:* **Д-243, Д-245, ЯМЗ-238-2М** *двигателларини,* **АТЗ-10К** *ёқилғи заправкачи машиналарини*
СОТАДИ.
Нархлари завод баҳосидан арзон.
Манзил: Тошкент, Нукус кўчаси, 3-уй.
Алоқа учун телефонлар:
(3712) 54-94-11, 54-69-72, 54-99-11, 54-62-43, 54-62-09.
"ЎЗБЕКМАШСЕРВИС" — ҳамкорликка чорлайди!

ЎЗБЕКИСТОН ОВОЗИ

МУАССИС: ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ ДЕМОКРАТИК ПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КЕНГАШИ

Бош муҳаррир: Азим СУЮН

Таҳрир ҳайъати:
Абдулла ОРИПОВ, Абдулҳафиз ЖАЛОЛОВ, Азиз НОСИРОВ, Алимқул СУЛТОНОВ (масъул котиб), Аслиддин БОЛИЕВ (бош муҳаррир ўринбосари), Ислом ШОҒУЛОМОВ, Хайрулла ЖЎРАЕВ, Шоқосим ШОИСЛОМОВ, Шуҳрат ЖАББОРОВ (бош муҳаррир ўринбосари).

БЎЛИМЛАР:
Мафкура ишлари ва партия ҳаёти — 33-20-36, 36-54-35.
Парламент фаолияти ва ҳуқуқ — 36-26-70, 36-57-19.
Иқтисодиёт — 33-21-43, 36-57-22.
Фан ва маданият — 33-07-20, 36-33-40.
Хатлар ва оммавий ишлар — 33-76-04, 36-54-06.
Ахборот ва спорт — 33-12-56, 36-55-16.
Халқаро ҳаёт — 33-47-80, 33-12-16.
Реклама ва эълонлар — 33-38-55, факс: 33-79-14.

ВИЛОЯТ МУХБИРЛАРИ:
Андижонда -- 5-27-11; Бухорода -- 3-54-87; Гулистонда -- 2-26-22;
Жиззахда -- 3-31-86; Навоийда -- 3-75-43; Наманганда --6-43-43;
Нукусда -- 7-58-83; Самарқандда -- 35-22-90; Тошкентда-- 33-12-56;
Урганчда -- 6-51-35; Фарғонада -- 26-37-16; Қаршида -- 3-25-79; Қумқўрғонда -- 5-26-24.

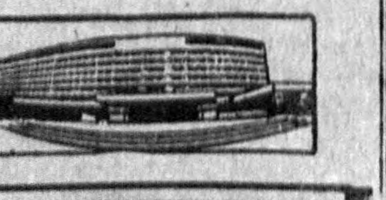

МАНЗИЛИМИЗ: 700083, ТОШКЕНТ, МАТБУОТЧИЛАР КЎЧАСИ, 32-УЙ.

· Рўйхатдан ўтиш тартиби №00 120. · Газета офсет усулида А--2 форматида босилади. · Ҳажми 2 босма табоқ. · Г -- 03.

Навбатчи муҳаррир С. АШУР, навбатчи Н. ШОНИЁЗОВ.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: Буюк Турон кўчаси, 41-уй.

Босишга топшириш вақти -- 21.00. Топширилди -- 21.00.

1 2 3 4 5 6.